

השבת 'שבת הגדול', נקרא בהפטרה את נבואת מלאכי, הנבואה האחרונה שקיבלנו מהקב"ה, ועימה בטלה נבואה, בה מתואר מצב נורא בו רבים מכלל ישראל יאמרו "שָׁאן עֶבֶד אֱלֹקִים וְמָה בָּצַע בִּי שִׁמְרָנוּ מִשְׁמֶרְתּוֹ", יהיה זה זמן קשה של נסיון מר בו "נִבְנֶנוּ עֵשִׂי וְשָׁעָה"... ובאותה תקופה יתקיים גם "אִזּוּ נִדְבָרוּ לִרְאֵי ה' אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וַיִּקְשֹׁב ה' וַיִּשְׁמַע וַיִּתֵּב סֵפֶר זִכְרוֹן לִפְנֵי לִרְאֵי ה' וַלְחָשְׁבֵי שְׁמוֹ"! ומה נדברו? - לידבק במעשיהם הרעים, כדברי רש"י שם.

במכתב שכתב מרן הסבא קדישא בעל ה"חפץ חיים" זי"ע, ואשר נדפס בשעתו ב"השבוע" - שבועון אגודת ישראל בליטא, עורר על לקחי נבואה זו:

'הנביא אומר: 'אִזּוּ נִדְבָרוּ לִרְאֵי ה' אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ', 'אֶל רֵעֵהוּ' כתיב ולא אל העם, כי העם איננו שומע. ואם העם איננו שומע, אזי מחויבים יראי ד' לדבר איש אל רעהו כמו שאמר הלל הזקן 'אם ראתי דור שהתורה חביבה עליו - פזר, ואם אין התורה חביבה עליו - כנס', ופירש רש"י: 'כנס - אל הטיל דברי תורה לבזון'. ואם העם אומר: "שָׁאן עֶבֶד אֱלֹקִים וְמָה בָּצַע בִּי"? - אכן כדאי לומר לפניכם ד"ת, אלא על יראי ד' בעצמם, הנמצאים בכל עיר ועיר, מצוה להתאגד יחד ולחזק איש את רעהו לעבודת השם'.

מדובר אפוא במצב מעיק וקשה מנשוא, העם אוטם את אוזנו משמוע, דעת הקהל מגיעה למסקנה הנוראה כי "שָׁאן עֶבֶד אֱלֹקִים", וכי העובדה ש"שִׁמְרָנוּ מִשְׁמֶרְתּוֹ" אינה "רווחית" עוד רח"ל, או אינה "חוקית" ח"ו, במצב כזה - אין עם מי לדבר! לכן, מוטלת על השרידים אשר קרא ד' חובה מיוחדת להתאגד בצוותא ולחזק איש את רעהו.

בהמשך המכתב עמד ה"חפץ חיים" על הארה נוספת, נוקבת ואקטואלית: **'עומדים** אנו חיים בדור כזה שאין התורה חביבה עליו, רבים הם הפורקים, השנאה להנהגת התורה מיום ליום, חותרים חתירה עמוקה תחת יסוד הקיום של עם ישראל. הסכנה נוראה, האחריות גדולה, חובתם של יראי ד' רבה, צריכים הם להתחזק לעבודת ד' ולהאבת תורתו, להתאגד יחד באגודה אחת ואז "וַיִּקְשֹׁב ה' וַיִּשְׁמַע וַיִּתֵּב סֵפֶר זִכְרוֹן לִפְנֵי לִרְאֵי ה' וַלְחָשְׁבֵי שְׁמוֹ", "יראי ד' וחושבי שמו" אין כתיב כאן, אלא "לִרְאֵי ה' וַלְחָשְׁבֵי שְׁמוֹ", כי ביתר הזמנים לא בנקל הוא להאדם להיכתב למעלה בשם יראי ד', רק מי שהוא במדרגה גדולה. אבל בעתים הללו, שמתרבים פורקי עול, ואלה האנשים היראים מתחזקים לעבודת ד' מאהבת תורתו, נכתבים למעלה בשם "יראי ד' וחושבי שמו", ויראי ד' הם הכל, כל מי שיראי ד' נגע עד לבו'.

זהו הלחץ המרטיט אותו מעלה מרן ה"חפץ חיים". הרי ניתן בקלות לצנן ולומר: יראי ד'!...? וכי מי בדורנו השפל רשאי לחשוב כי הוא בכלל יראי ד' עליהם דיבר הנביא?

אולם לימד אותנו ה"חפץ חיים", כי 'בעתים הללו שמתרבים פורקי עול', במצב כזה, כאשר 'אלה האנשים היראים מתחזקים לעבודת ד' מאהבת תורתו', אז הם 'נכתבים למעלה בשם יראי ד' וחושבי שמו', ויראי ד' הם הכל, כל מי שיראי ד' נגע עד לבו', כל מי שיש בלבו ולו זיק של יראת שמים, ואינו נגרר ונסחף אחר 'המצאות' הרעיונית שסביבו, נחשב בתקופה זו בכלל יראי ד'.

אשרינו מה טוב חלקינו, שישנו עדיין ציבור איתן בדעתו, שלא יכול ואיננו מסוגל 'להתבלבל', כמו שאיננו 'מתבלבל' ומסתגל! הוא יודע היטב מהו סולם הערכים אותו רוצה השי"ת, וגם אם באופן מעשי נאלץ הוא מכורח הנסיבות לשנות את מקום תפלתו ולימודו, לא משתנה אצלו התפיסה היהודית השרשית, מה עיקר ומה טפל. **'בעתים** הללו שמתרבים פורקי עול - כלשון ה"חפץ חיים", 'פורקי עול' הם אותם שאינם יכולים לעמוד ולהילחם על סולם הערכים אותו הציב לנו הבורא יתברך, הם אינם יכולים לבאר ולהסביר מהו צינור החמצן של עם ישראל! וגם אם בפועל נאלצים מטעמי בריאות לוותר על תנאי הרוחניות, היאך נהפך 'מצוה' ל'חטא', ו'נדרף' ל'רודף'...

מערכת הימים הקדושים שלפנינו, אשר מתחילה בערב פסח, ולאחריו ליל הסדר - היללה בו יצאנו מצרים, ולאחר מכן שבעי של פסח בו אירע נס קריעת ים סוף, ועד ליום מתן תורה, שהוא תכלית היציאה ממצרים, ימים קדושים המה, אשר אף ימי החולין שביניהם מוגדרים בדברי הרמב"ן כחול המועד ארוך.

אותה עליה רוחנית שתחילתה ביציאת ממ"ט שערי טומאה, והמשכה בהתעלות רוחנית בליל הסדר, חוזרת היא לעבודה רצופה לצאת ממ"ט שערי טומאה, במ"ט הימים שעד ליום מתן תורה.

הלא ידועים דברי הרמב"ל, כי בכל דוד ודוד חוזרים אותם הכוחות וההארות שהיו אז, לאמר, 'יציאת מצרים אינה דבר חד פעמי, אלא כל שנה ושנה חוזר על עצמו ענין יציאת מצרים'.

בשולי העבודה העצמית לזכות לצאת ממצרים, בכל שנה ושנה מחדש, צריכים אנו לדעת כי אין לאיש מאתנו הבטחה שיזכה אכן לצאת... שהרי רק חמישית מכל עם ישראל זכו לצאת, ולא כל אחד זכה לצאת ממצרים, רש"י מביא את דברי חז"ל עה"פ "וַיִּחְמְשִׁים עָלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאָרֶץ מִצְרָיִם", כי אחד מחמשה יצאו, וארבעה חלקים מתו בשלשת ימי אפילה.

כדי לצאת מעומק הטומאה והשפלות, הבלבול וההסתגלות, יש דרך אחת! לנתק את עצמנו בכל הכח, ומתוך בוז מוחלט לחיי הבל. שהרי כך נצטיינו לצאת 'בחפזון'! - לברוח ממצרים במהרה ככל הניתן, כך נשבור אצלנו את כל נקודת ההשקפה שבינינו לביןם, שלא נוכל להתקרב אליהם יותר, הם כל כך ישינו אותנו, בגללנו נהרגנו להם הכבונים שהיו כמו אליהם, שחטנו את העבודה זרה שלהם לעיניהם - כל זאת כדי לעקור מתוכנו כל נקודת חיבור איתם, ומי שלא מבין כך, עלול ח"ו להשאר במצרים... **תחילת** האוהל ממצרים היתה ע"י "מִשְׁכֹּנוֹ וְקַחוּ לָכֶם" - משכו ודיכם מעבודה זרה, ורק אח"כ 'קחו לכם צאן למשפחותיכם ושחטו הפסח'. קודם כל 'סור מרע' באופן ברור ומוחלט, ורק לאחר מכן מגיע תורו של העשה טוב.

קודם לכל צריך האדם לבער את הרע, שכן אי אפשר להתחיל את הטוב, את הימים הקדושים, ללא ביעור הרע. אין מציאות של דו קיום לרע ולטוב יחדיו. ורק כשזוכים להתנתק באופן מוחלט מרע ניתן להתחיל עם הטוב.

זהו ענינו של ביעור החמץ - אותו נעשה בדיצה ובחדוה בעז"ה גם השנה כבכל שנה, וכפי שמפורש בזוה"ק "מִמָּץ דא יצר הרע, מצה דא יצר טוב'.

כי על כן, בחג הפסח אנו מתחילים מחדש, לאחר ביעור ה'מִמָּץ' הגשמי והרוחני כאחד.

שנוכח לאכול מן הזבחים ומן הפסחים במהרה בימינו

חג פסח כשר ושמח

העורך

הרב
אברהם
ברנר

על הפרק

אין עוד מלבדו!

מנהג מיוחד היה לו לאותו צדיק, רבה של עיירת הגבול, אחר תפילת ערבית של ליל יום טוב, קודם שהיטב סגולת היום ומטרתו, הסדר הוא וביתו וכל הנלווים עליו, מסובב היה ברחובות העיירה, לראות ולהתבונן במעשיהם של כלל יושביה, לבדוק ולבחון אם יחסרו דבר, אם יודעים ומבינים הם בעריכת הסדר, ואם מתנהל הכל כדת כדן וכשורה.

והנה עומד הוא בסמוך אצל בקת העץ של שוואב המים, מציץ הוא מבין חרכי החלון צנימה, ולמולו מחזה משובב לב. יושב היה שוואב המים בראש השולחן ומסביבו משפחתו המורחבת, כולו אחוז ושרעפים, עיניו עצומות יורקות זיק של אש קדושה, ידיה פרוטות ומורמות אל על, כאומר מצוי הוא בעולמות עליונים, אוהז הוא באמירת ההגדה אצל ארבעת הבנים, ואז מגביה הוא לפתע את קולו, זועק בקול רם - 'א-ח-ד-דדד!' כשראשו מסתובב אנה ואנה, קדימה אחורה למעלה ולמטה, מאריך בדקדוק הגיית התיבה, משל אוהז הוא בפסוק ראשון של 'שמע'.

כך נכלל הדבר כנגד ארבעת הבנים, מאריך הוא ב'אחד' של חכם, מתנועע אנה ואנה, שוב חוזר על עצמו המחזה ב'אחד' של רשע, כך גם ב'אחד' של תם, ובאותו של אינו יודע לשאול. ורק מסתיים את אמירת כולם נחה עליו דעתו, שמת את ראשו לאחור, ונעצר לרגע קט של מנוחה.

כנס הצדיק אל הבית וכולו מחוץ, פונה הוא בחן ובנועם אל שוואב המים, מבקש הוא להבין פשר הדבר, אולי יוכל לבאר לו גודל המחזה שראה, מה לך ולכוונות שכאלו, ועוד אצל ארבעת הבנים - תמה הצדיק.

ושואב המים תמה למולו, וכי הצדיק התלמיד חכם הגדול אינו יודע ומבין, הן אבי ז"ל שמת עלי כשהייתי נער צעיר לימים, לימדני חזרו ושנו, כי כל אימת שאזכיר תיבת 'אחד', אעצום את עיני, ואכוון אל אחד יחיד ומיוחד, אתנועע כנגד שבעת הרקיעים והארץ, ולמול ארבע רוחות השמים.

נו, ממשך הרוב ושואל, ומה לכל אלו אצל החכם? והלה ברוב תמימות אופיינית משיב לעומתו, וכי יש חכם בעולם גדול ממנו, הוא שברא החכמה, והוא שנותן חכמה לחכמים, הכל שלו וממנו ובלעדיו אין כלום!

והם' מהו, - חוזר הצדיק ומקשה. נו באמת, משיב לו שוואב המים, וכי יש ישר ותמימות בעולם בלתי הבורא יתברך, התם ומתמם עם תמימים... ומה לרשע חלילה אצל כל זאת, - מקשה הצדיק ברוב תוקף. ושואב המים משיב לעומתו: רשע הוא ראשי תיבות של 'ריבונ' של עולם, הוא הריבון על כל העולם, והוא המחליט על כל הברואים... ומהו 'שאני' יודע לשאול - סיים הצדיק לשאול בחייו. נו, וכי הרב לא מבין... הקב"ה עושה בעולמו מה שירצה, אינו יודע לשאול דבר, מה שירצה הוא שיעשה, ומה שיחפץ הוא שיתקיים.

חוזר הרב אל ביתו ומספר לכל הסועדים אצלו את סיבת עיכובו, בהתרגשות מיוחדת תיאר את מה שראו עיניו בשעה האחרונה, והכל ממלאים פיהם שחוק, אך בקושי מסתירים את חיוכם הגדול. ואז הרצינו פני הצדיק, הוא הכה על השולחן בחוזקה,

”וְלִבְשׁ הִכָּהֵן מְדוּ בַד וּמִכְנָסֵי בַד יִלְבֹּשׁ עַל בְּשָׂרוֹ וְהָרִים אֶת הַדָּשָׁן” (ו,ג)

כתב רבינו יונה בדרשותיו: ציוה ללבוש בגדי כהונה אשר יתפאר, בהם ירים את הדשן, להראות שמעלת האדם הגדולה אשר בה נחשב, היא בעשותו עבודתו לאלוקיו, ואפילו בדרך הבזויה בעיני הבריות זו היא רוממותו, וכן מצינו שבני גרשון ובני מררי נתן להם לשאת משאות בעגלות אחר אשר הבדילם ונשאו לעבודתו, ולבני קהת שהיו חשובים יותר לא נתן עגלות "כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאר", וזו המלאכה בזויה יותר בעיני הבריות.

לבן עליה יכול לעלות בלבן מחשבה כשמגיע לפניו הזדמנויות לעזור לשני, לעסוק באיזה מצווה, שחייב בזה על פי דין, "אין זה לפי כבודו"... על כך ביאר רבינו יונה ככל שהאדם גדול יותר, כך אין מצווה שבזויה לך לעשותו, אם זה עבודת השם יתברך אם יש בזה מצווה, אם זה הכנות לפסח או כיבוד אב, ואם אין בזה בזיון אלא כבוד...

כאשר התארח מרן הגאון רבי זלמן סורוצקין זצ"ל בביתו של מרנא ה"חפץ חיים" זיע"א אמר שלא היה יכול לראות איך שה"חפץ חיים" טורח כל כך הרבה בשבילו, בכבודו ובעצמו משתדל להציע לו משכב ולשמשו, וביקש שיניחו לסייע בידו.

אך ה"חפץ חיים" לא הרשה לו זאת, באמרו: מדוע משראיתני בבוקר מניח תפילין לא בקשת לסייעני... הכנסת אורחים הרי היא מצוה שמוטלת עלי ולא על האורח! כל דבר בעבודת ה' זהו הכבוד הגדול ביותר.

סיפר מו"ר ראש הישיבה ד'גורדנא' הגאון הגדול רבי דב צבי קרלנשטיין זצוק"ל כי מרן הגאון רבי שמואל רוזנבוסקי זצ"ל ראש ישיבת פונובז', אחרי שהוא קיבל את המחלה, עשה רבי שמואל המרביץ תורה הגדול, חשבון הנפש מה יעמוד לו ליום הדין, ופעם אחת הוא התרגש ואמר: הייתי הפועל ניקיון של הישיבה זה יעמוד לי! כאשר הבית מדרש של הישיבה היה בצריף, אחרי סדר א' כשהבחורים היו הולכים לאחר מנחה, היה רבי שמואל לוקח כל יום מטאטא ומנקה, שיהיה נקי בסדר ב'... הבחורים חשבו שבא איזה פועל, אך הפועל היה רבי שמואל... זה מעשה נורא! אני נוהג לא להוסיף, אז אני אומר שאני לא זוכר אם הוא גם שטף את הרצפה...

כשהיו מספרים למו"ר ראש הישיבה זצוק"ל על חלוקת ארגזי המצרכים שע"ה הת"ת המרכזי באשדוד שחולקו לקראת החגים, ותארו בפניו איך אברכים תלמידי חכמים עמלים לסדר את המצרכים בארגזים, היה אומר בהשתוקקות: "גם אני הייתי רוצה ליטול חלק בזכות העצומה הזו... לסדר את הארגזים..." וכשהיו תמהים בפניו שאין זה מתאים לכבודו של ראש הישיבה, היה משיב בתימהון: "מה הבעיה, למה אני לא יכול לזכות בזכות הגדולה הזו..."

רוממות הפרשה

מפני הפרשה

הרב שלמה לייב לך

”אֵשׁ תָּמִיד תּוֹקֵד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכָּבֶה” (ו,ו)

התנא באבות (ה,ה) מונה עשרה ניסים שנעשו לאבותינו בבית המקדש, וכתב **מרנא הגאון רבי חיים מוולאז'ין זיע"א** בפירושו "רוח חיים": הבית המקדש רומז לדברים עליזים והכל תיקון גדול לכלל ישראל ולכבוש הדרך לפנייהם להורות דרך אשר יוכלו להתגבר על הרע, והנה המפרשים הקשו מה בא להודיענו במה שאמר "לאבותינו" - שממשו שהניסים נעשו לאבותינו, והלא רוב הניסים צורך גבוה - שנעשו הניסים לצורך שמו יתברך ולא לאבותינו? **וכתב:** אבל הענין הוא כי כל הניסים היו כדי להראות לישראל הנהגות השם יתברך עם האדם בעשותו רצונו יתברך שמו שהוא מתנהג עמו למעלה מהטבע כמו שהיה בבית המקדש, ושלא יהיה פתחון פה לאדם לומר שאינו יכול לעסוק בתורה שלא יזיק לו לבריאותו כי היא מתשת כח.

ועל דרך זה כתב לבאר הנס שהיה בבית המקדש שלא כבו גשמים אש עצי המערכה: אם כי לא יפלא מה! לבלתי המטיר על מקום המקדש והמזבח, רק להראות לנו כי האדם הקבוע בעבודה לא ישוב מפני כל ועם כל הסבות שיפריעו אותו עם כל זה יעמוד על עמדו, וכן היה האש יוקד תמיד על המזבח ולא כבהו כל הגשמים שירדו עליו.

והנה טענות רוב העולם בזמנינו שאינם יכולים לעסוק בתורה מחמת הדאגה וטרדת הפרנסה, לזה אמר שהוא טעות גמור, רק שיהיה בטוח בה' יהיה יכול לעסוק בתורה, וזהו שאמר שלא כבו הגשמים, כי גשמים רומז לפרנסה שלא יהיה לך מזה חס ושלום שום ביטול בבואו לעסוק בתורה שנקרא אש, כמו שכתוב (ירמיה כג) "הלא כל דברי כאש".

וכך ביאר הנס שהיה במקדש לא נצחה הרוח את עמוד העשן: כי לא ילמוד האדם מקביעות בודאי לא יעיל נגדו שום תחבולות היצר שנקרא רוח הטומאה, אבל על ידי קביעות לימודו, כמו שלא נצחה הרוח את עמוד העשן שהיה מתמר ועולה, כן יהיה צדיק כתמר יפרח.

הרי שלימוד גדול מלמד אותנו התנא, לכל אדם הרוצה לגדול בתורה יש מפריעים, ובפרט בזמנים שאין לו בהם מסגרת מסודרת ומחייבת, ושני מיני מפריעים יש, יש מפריעים כמו "דאגת הפרנסה" ו"דאגת הבריאות", הבאים מכל מיני צורות שונות - אני צריך מנחה, אני יפסיד... ויש מפריעים מצד כוחות הרע הבאים להסית את האדם בכל מיני צורות שונות ומשונות שלא ילמד, ובודאי שלא תהיה לו קביעות בלימוד.

עלינו ללמוד ולהשריש בלבנו שאם נעמוד על שלנו, שום רוחות בעולם ושום מפריעים לא יוכלו להזיז אותנו מהקביעות שלנו בעסק התורה, כמו שירדו גשמים על המזבח - הרי מפריעים אלה, לבלבד את האש הם לא כבו! וכמו כן, רוחות היו, אבל לא הזיזו את עמוד העשן שהיה מתמר ועולה! כמו כן לכל בן תורה מפריעים יש, רוחות מפריעים יש, - אבל לא יצליחו להזיזו מקביעותו בלימוד התורה, ואת עלייתו בתורה ויראת שמים.

כן הוא בענין הדעות, ישנם מצבים שהאדם או ציבור הרוצה לשמור על דעותיו - דעתם של רבותיו מבלי לסטות בכי הוא זה, ירדו עליהם "גשמים" ואף "ברד", "רוחות חזקות" נושבות להזיזו מדרכו, שלא ימשיך בדרך ויכולים בקלות להישבר ולומר: לא שייך לעמוד בזה חייבים קצת להתפשר בדעות... אין בריחה...

בא התנא ומלמדנו כי גשמים יורדים, אבל הם לא מכבים את אש המזבח! רוחות נושבות, אבל הם לא מזיזים את עמוד העשן לעלות ישר! אם האדם יחזיק חזק בדעותיו לא יועילו כל סוגי הגשמים לכבותו, ולא יועילו כל רוחות שיהיו להזיזו במשהו בדעותיו.

חירות - שמחה

זמן חירותינו בפתח, "מחוץ תִּשְׁכַּל חֶרֶב" לא מורגש ב"ה, ישמרנו ויחינו, ויאמר לצרותינו ד', אבל "מִמְחֶרֶם אִימָה" בכל המובנים, גם מחדרים וגם אימה, ואין מגיד מה ילד יום.

והנה בודאי לכל חג ומועד יש את ה'רביעית דם' שלו בחלק המעשי של קיום מצוותיו המיוחדות, בראש השנה זה תקיעת שופר, ביום"כ זה התענית, בסוכות זה הסוכה וארבעת המינים וכו', ובודאי בפסח היינו ה'כזית מצה', והשמירה מ'משהו חמץ'. אולם נוסף לזה יש את ה'רביעית דם' ביחס להרגשה, היינו שבראש השנה יהודי מחויב להרגיש את העיצומו של יום, מלכות ד', ביום"כ הוא טובל בתוך הכפרה והטהרה, בסוכות בתוך השמחה, וכל כיוצא בזה.

ובכן, חג הפסח הוא 'זמן חירותנו!' **והנה**, מתוקף הנסיבות איננו נכונים לוותר ולהשלים עם חסרונם של כל מיני סממנים והכנות, לסלולים ותנאים משופרים שזיכנו ד' ית' למעידים ולרגלים בזמנים חתוקים, אבל לא תמיד אפשר מבחינה טכנית לבצעם כמידי שנה בשנה.

אך את העיקר הגדול אל לנו לפסס, שהרי גם אם אולי בהרגשה יהיה לנו איזה חיסרון, אם ח"ו יימנע מאיתנו המנהג לטהר את עצמו ברגל, לקיים 'אמש הקרני אבא את ההלל', לשורר ולרנן במקהלות את ההלל, להקביל פני רבו ברגל, ועוד כהנה וכהנה כאשר היתה באמנה איתנו, איש לפי אכלו ולפי מנהגו.

אולם על זאת לא נוכל להתפשר - על ההרגשה של 'חירות'! זה ה'רביעית דם' שלנו. והרי כמדומה שאחת מן הגזירות הקשות של הנגיף הזה הרי הוא העדר החירות, "אל תצאו איש מפתח ביתו" תחת אשר נעשה הפסח בחבורה, אולם בודאי טעות היא זו...

שהרי כך דיבר בקדשו רבי יהודה הלוי בשגב שירתו: **עבדי** הזמן עבדי עבדים הם, עבד ד' הוא לבד חפשי, **על** כן בבשק כל אנוש חלקו, חֶלְקִי ה' אֶמְרָה נִפְשִׁי.

מאי משמע 'עבד הזמן', בפשוטו היינו משועבד לעולם הזה ולהבליו, לחייו הקצובים עלי חלד, לגופו, לצרכיו ולהנאותיו.

אולם כעת נתחדש ביאור עמוק יותר: עבד הזמן הוא מה שהוא משועבד לתכנית של הזמן, הוא כעת מחויב ומשועבד לחג הפסח' המורגל אצלו, למלומדה' של ליל הסדר שלו, ואם לאו, למה זה אנכי.

וזוהי עבודתו, היפוך חירות. חירות היינו "חֶלְקִי ה' אֶמְרָה נִפְשִׁי" - כאן, בארבע אמותיי, במצבי הנוכחי, בלי כל התנאים וההכשרים, כפי רצוני יתברך היחיד והמוחלט.

ואם חס ושלום לא נזכה להיגאל, ולאכול מן הזבחים ומן הפסחים בבנין בית הבחירה, ולא ישתנו הנהגות והאפשרויות, יעלה ריח הניחוח של 'חירות אמיתית' זו לפני כסא כבודו, והוא יושיענו ברחמים גדולים.

וכאן המקום להעתיק מלשונות הפוסקים, ראשונים ואחרונים, כי הרגשת שמחה בלב היא מעיקר הקיום של 'חירות' בליל הסדר ובקיום מצוותיו.

רוממות השמחה

ליל הסדר תש"פ

הרב מנחם נובביץ' רוצקי

בלשון השעה"צ (סימן תכט סק"י) לבאר ענין קמחא דפסחא שהובא ברמ"א, וז"ל: 'ואפשר דמשום זה תקנו קדמונינו בפסח יותר משאר רגלים שהוא זמן חירות ויושבים מסובים וכל אחד הוא וביתו ברוב שמחה, אין לה כבוד לה' שהענינים יהיו אז רעבים וצמאים וע"כ נותנים... שיוכל גם הוא לספר יצי"מ בשמחה'. הרי

שהרגשת שמחה זהו חלק מהנהגה של חירות בליל פסח. **ויש** להוסיף לצרף דברי הרמב"ם הדיונים (פ"ו מהל' יו"ט הי"ח) דמי שנועל דלתות חצירו ואוכל ושותה הוא ובניו ואשתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים, אין זו שמחת מצוה אלא שמחת כריסו. הרי שגם כדי לקיים את הדין שמחה שלו הוא צריך להאכיל ולהשקות לעניים.

ובתשובות הב"ח החדשות (סימן ה) חידש שבהסיבה ישנו ענין של שמחה, ומה"ט אבל אסור בהסיבה.

ובר"ן בפסחים (קחב) כתב בביאור דברי ר"ש, שם, וכי מה תועלת לתינוקות ביין, דכיון דאין נהנין ושמהים בו אין להם דרך חירות. וכן במאירי שם 'והתינוקות אין להם שמחה כל כך ביין'.

ובפרי חדש (סימן תפג) כתב וז"ל: 'בתשובות מוהר"ש הלוי (יו"ד סימן יב) כתב בשם הרב חיים שבתאי דלענין ד' כוסות לא יצא ידי חובתו במי צימקין משום שחכמים תקנו ד' כוסות

לשמחה וזה אינו משמח, ויעו"ש בפר"ח שחולק ע"ז למעשה. **ובמ"ב** (סימן תעב סק"ו) כתב דבבלי פסח מצוה להרבות בכלים נאים שזה בכלל חירות, ואמרו על המהרי"ל שמשכונות של נכרים כלים נאים לא היה משתמש בהם בשום פעם, רק בפסח היה מנהגו לשום אותו על שולחן מיוחד לשמוח בראייתו.

ובספר תורת חיים (בבא בתרא ס,ב) וז"ל: אל נמי לפי שחייב האדם בליל פסח להיות שמח **וטוב** לב ולהראות כבוד עשרו דרך שמחה וחירות יותר מכל השנה כמו שכתבו הפוסקים. **ובספר** המנהגים (לר"א טירנא הגהות המנהגים ליל הסדר) כתב: וכן אמר בתחילה באגדה,

כל דכפין ייתי ויכול שבזה נראה טוב עין. גם נראה דאומר כל דכפין וכו' **כדי להראות עצמו בחירות, כי זה חירות ושמחה וא"כ לו נאה לברך ולהודות**, כי גלות מצרים היה ע"י רע ע"י, רע"ג במיטריא ארבע מאות כמבואר ברבינו בחי" (פרשת לך לך טו,ג).

ובשו"ת מהרש"ל (סימן פח) אחר שסידר חרוזות לליל הסדר כתב וז"ל: המלות הללו צריכין ביאור, ואלי יאמר הקורא א"כ מעיקרא מאי סבר שעשה רשומתו אלו וצריך אומן להולמן, יאמר הדברים בצורתם כפי מה שצריך ואז יהיה הנחה לכל היהודים הדרים בגולה, בשלמא מהרש"ל שעשה ג"כ סדר הפסח בחרוזה אין עליו תלונה כי עשה כדי לקצר וסמך על המבינים שהרי עשה אותו בלא ביאור, מה שאין כן בנדון זה שאף המחבר מודה שצריך לראי למליצותו, אשיב מאמרי אין עשה תחת השמש כבר קדמוני אין כמוהו באחרונים מהר"ר איסרל ז"ל אשר חיבר הת"ה חדש חרוזות אירכות בסדר הפסח ועשה ביאור ונמצא עדיין טמון ביד השרידים אשר ה' קורא וא"כ דרך מהר"ר ק"ץ בדרכו והאריך יותר, ומדעת כיוונו **לכך לעשות חרוזות ומליצות כעין שיר על דרך רוב חדוה ושמחה של אותה הלילה ולהשתעשע עד שיעבור השינה מעל פניו**, ולהיות עוסק ושיומר רוב הלילה בליל שמורים ג"כ כיוונו על דרך הפסוק השיר הזה יהיה לכם כליל התקדש חג פסח, דמשמע שהכל יהיה בשירות ובענינות.

אל ליבו ונישקו, 'אני אוהב את הספר הזה אהבת נפש!'
ופעם אמר לי אותו לשון על ספר בעל המאור על ב"ק. ויש
לציין, שמטבעו והנהגתו היתה לשמור את כל הרגשותיו
המרווממים ולא להוציאם החוצה, וזאת כחלק
מעבודת חייו, שהשכל ישלוט לגמרי על כל
מציאותו והייתו, אמנם לעיתים לא היה יכול
לעצור מגודל אהבתו, ושמה עוד סיבות היו
עימו.

כל ספר שהגיע לידו
שבדעתו היה שיהיה לו
תועלת מזה, כשיכור ולא
מיין לקחו מיד לישב
ולהתעסק בו, עד כדי
כך אירע פעמים רבות
כשעבר ברחוב ליד בתי
כנסיות שהצטבר שם
גניזה, לא חס על כבודו,
וחיפש בגניזה אולי ימצא
שם דבר מה...

כמה שהיו השגותיו
גבוהות בכחבי האר"י,
רבי חיים ויטאל, הגר"א,
מהר"ל, ובעיקר בעשרות
ספרי הרמח"ל שהיה בקיא
בהם בצורה נוראה, ודבק
בתורתו ובספריו בצורה
בלתי ניתנת לתיאור,
בכל זאת אהב אהבה
אין קץ והתרפק ממש
על לימוד פסוקי התורה
עם רש"י והמפרשים,
כשנפשו יוצאת בדברו
מהידיושים שדלה מתוך
פסוקי התורה, בלימוד
מתוך התבוננות בעמקי
העמקים של מעשי אבות,
גלות וגאולת מצרים וכו'.
וכן.

הריכוז הנורא והשקיעות
שלו בלימוד היו מבהילים,
כמה פעמים יצא
שהתלויתי אליו למקומות
מסוימים, ובאמצע שיחה
בענין אחר התחיל לדבר
מתוך הסוגיא שבא עסק
ל'פיראב"ד יוצא וכו'...'
רק לפני מספר שבועות
שהיה שרוי בחולשה
נוראה, נכנסתי לביתו
והוא היה שקוע בתלמודו,
נכנסתי לחדר ולא שם לב,
התקרבותי אליו ועדיין
היה שקוע בתלמודו, עד
שהרמתי את קולי 'גוט
שבת, הראש שקינה' אז
הרים את עיניו בבהלה.

לא מש מזכרונם
של תלמידי 'בית דוד',
שלעיתים היו מלוים אותו
לביתו לדבר עימו בלימוד
אחרי השיעור, שכאשר
שאלוהו שאלה שהיה
צריך לעיין בה, היה זה
לעיתים באמצע הכביש,
ואז נעצר לעיין בשאלה
ללא שימת לב היכן הוא
נמצא, והכל לקול צפירת
המכוניות שזכו לראות
שקיעות בתורה מה היא.

מלבד האהבת ישראל
הנוראה שיקדה בליבו
הטוהר של רבינו צ"ל לכל

יציר נוצר, והתמסרותו הבלתי נתפסת לעזרת כל אדם באשר הוא, והסיפורים בזה
הם לאין מספר - יקרותם וכבודם של אברכים ובני תורה היו בבת עינו במיוחד.

לזכרו של מורי ורבי הגאון הגדול
רבי צבי שינקר זצוק"ל ראש ישיבת "בית דוד"
אשר נלב"ע יום שב"ק ג' ניסן פרשת ויקרא דהאי שתא

פניני הגדה משולחנו של הגאון המנוח ראש ישיבת "בית דוד" זצוק"ל

הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים

איתא בראשונים דהיינו שבני ישראל אכלו מצות עוד בזמן היותם משועבדים במצרים, ולא רק בשעת
היציאה כמו שאומרים בהמשך שלא הספיק בציקם להחמיץ. והסיבה שהאכילום מצות במצרים משום
שזהו לחם של עניים, וכמובא מהאבן עזרא שאמר שבזמן שהיה שבוי בהודו האכילוהו מצות, כיון שמצות
מתעכלים במעים רק אחרי הרבה זמן. ולפי"ז מבואר דאכילת המצה היא גם לזכר זה [וע"ע ברמב"ן
דברים טז, וזאמנם עיין בזה במהר"ל].

ומה דלכאורה צ"ב שהרי במציאות אדרבה אין הרגשת שובע כשאוכלים מצות, צ"ל דזה גופא שאין
שבעים מכיון שאינו מתעכל מהר אלא רק לאחר זמן, ולכן האכילו בזה את העבדים. [וע"ע בשבת קנה"ב,
יודע הקב"ה בכלב שמזונותיו מועטין וכו'].

ועדיין צ"ב מה שאנו פותחים את הסדר דוקא באמירה זו, וגם צ"ב מה השייכות בין זה למה שאנו
אומרים מיד אח"כ 'כל דכפין ייתי ויכול' וכו'.

ונראה דבזה שמזכירים שהיו אוכלים את המצה בשעת השעבוד להרגיש את קושי השעבוד שהיה
במצרים, מתוך כך גם יבוא האדם להרגיש ולחוש את צערו של העני הרעב, ולהיות נושא בעול עם חבריו,
וי"ל דגם זה בכלל הא דאמר דחייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, ולכן אנו מסמיכים
ואומרים מיד 'כל דכפין ייתי ויכול', להיות נושא בעול עם חבריו. וצריך לכוין לכך ברצינות, דלא להוי
בכלל 'דובר שקרים'...

ופעם שמעתי לפרש בדרך רמז וצחות הא דאמרו (ב"ב יב,ב) קודם שיאכל אדם וישתה יש לו ב' לבבות
ולאחר שיאכל וישתה יש לו רק לב אחד, והיינו שבעודו רעב קודם שאכל, מרגיש הוא גם את צערו של
חבריו הרעב, והרי זה ב' לבבות... וא"כ י"ל דאחרי שהאדם נזכר בשעבוד ובעוני שבמצרים יתחזק אצלו
ההרגש להזמין גם את העניים.

מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים

יש בענין זה דבר עמוק, דאיתא מהאר"י הק' דבמצרים 'כח הדיבור' היה בגלות, דהיינו שהיה כזה מצב
שלא היה אפשר להתפלל במצרים ולדבר דיבורי קדושה בפה, ומשה רבינו לא היה יכול להתפלל בתוך
מצרים (וארא ט,כט), וא"כ עתה המצוה להרבות בסיפור שהוא על ידי דיבור הפה דוקא, וכמו דאיתא
רמז במילה 'פסח' - 'פה סח'.

וזה הביאור בהמשך שנאמר ונצחק, ויאנחו, נאקתם, שכיון שבמצרים היה הדיבור בגלות, עד שלא היה
אפשר להתפלל ולדבר דיבורי קדושה בפה לכן גם בני ישראל במצרים רק נאנחו וצעקו בלי דיבור בפה.

רשע מה הוא אומר

יש לעמוד על כך שה'רשע' המתואר כאן כבן רשע, אינו ניכר שהוא רשע, אלא הוא בא ב'ערמה', וצריך
להיות חכם כדי להבחין ולדייק בשאלתו 'לכם ולא לו'. ובעל ההגדה מלמדינו להיות חכם להבין ערמתו
של הרשע!

ויש לדעת שטיפש אף מקלקל יותר מסתם רשע! כי רשע חכם, עדיין יש לו מגבלות של בושח וכדו',
משא"כ רשע טיפש הרי הוא מקלקל בלי שום מגבלה... ועוד איתא דבר נורא בשם הגר"ח מוולאז'ין,
דשוטה אין לו עוה"ב, דע"י השטויות הוא עושה עבירות יותר מאשר רשע, ומפסיד את כל מצוותיו!

ואף אתה הקהה את שיניו

בפשוטו עיקר הכוונה להקהות שיניו של הרשע מחמת רשעותו. ואמנם מהגר"א איתא דהכוונה
בתשובה לבן הרשע היא כלפינו, כדי לסלק מעלינו כל השפעה מדברי הרשע. וצ"ב מה השייכות של ענין
זה לסיפור יציאת מצרים.

וי"ל דכיון שדבריו עלולים לקרר אותנו, הרי שמכלל המצוה גם להקהות את שיניו כדי שאנו לא נתקרר!
ולכן כששומע את דברי הרשע צריך מיד לחזק את עצמו במאד שלא ישפיע עליו כלל.

וידוע מצדיקים עד כמה נזהרו מאד משמיעת דברי אפיקורסות, ומסופר מרבי בונים מפשיסחא זצ"ל
שאמר על חבריו שהיה בן מזל, והשתמד ר"ל, שהיה זה מחמת ויכוחיו עם הכמרים, ואע"פ שניצחם, אך
הקליפה נכנסה בו!... ומסופר מרבי ברוך בער זצ"ל כשרצה רשע אחד לדבר עמו הסכים בג' תנאים שרק
רבי ברוך בער ידבר, ושלא יצטרך להסתכל עליו, ושכשיגמור לדבר יצא מיד.

ומעשה באשה אחת שהיה לה בן שהתקלקל מאוד ר"ל, ושאלה את הגר"י האם להחזיקו בבית, וענה
שאם יש לה עוד בנים עלולים הם להתקלקל ממנו ר"ל, ושתוציאו מהבית. ואכן היא גירשתו מהבית
במקלות כפשוטו, ולאחר שנישאו בניה החזירתו לבית, וזוהי גבורה ממש.

והקב"ה מצילנו מידם

אמנם במשך הדורות זה עלה 'מחיר יקר'... של הריגות וטביחות ר"ל, אך מ"מ כלל ישראל לא כלה כפי
שעמדו עלינו 'לכלותינו'.

ובכוזרי (מאמר ג,יא) איתא שכלל ישראל יכול לחזור לקדמותו, וליעודו ותכליתו, אפי' אם ישאר רק
יהודי אחד!

הלב פועם, מתקשה לעכל, להכיל, השכל
מתקשה לתפוס את היקף ועומק האבידה, השנה
שעת חימום להמוני תלמידיו, המוני שומעי לקחו,
לוקחי עצתו, והזעקה עולה מאליה 'מי יורה
דעה ומי יבין שמועה', 'רבינו! על מי נטשתנו'.
יהיו הדברים הנכתבים לעילוי נשמתו
הטהורה זיע"א, שכשם שעמד ושימש למטה

כך יעמוד וישמש למעלה,
להיות מליץ יושר, לכל
תלמידיו התלויים בו, לכל
שומעי לקחו, ולכל כלל
ישראל.

אספיה כבודך ולא
ראיתך, אדמך אכנך ולא
ראיתך, זה ההרגשה
כשבאים לכתוב על מו"ר
זצ"ל, כל היותו ומציאות
חייו היה בדרך של הצנעה
והסתור, שאף אדם לא
ידע לא ירגיש ולא יבין,
ועל זה דיבר ללא הרף על
גודל המעלה של דברים
הנעשים בהסתור ובהצנע,
והרבה לספר מרבו הגדול
מרן בעל האבי עזרי זיע"א
שמצוות שיוודעים מהם
אחרים זה כ'כרטיסיה
מנוקבת' והרבה להאריך
בזה ואין כאן המקום, ורק
לעיתים רחוקות היה ניתן
לגלות קצת מן המקצת,
ולכן כמה שייכתב זו לא
התיימרות חלילה לתאר
אפילו קצה קצה, אבל
מעט מזעיר, וגם מחמת
קוצר היריעה, אכתוב
רק דברים שמקצת יגעו
בשולי גלימתו.

שיעוריו היו אש של
אהבת תורה, לא רק
כשהתחדשו חידושים
מבריקים, אלא כל תוספת
הבנה, תוספת עומק, כל
חידוש שיצא מדקדוק
דברי רש"י והראשונים
מילאו אותו בשמחה
פורצת גבולות. אחרי כל
שיעור היה נראה כחתן
ביום חופתו עם אושר
ושמחה בלתי ניתנים
לתיאור, ובפרט בחודשים
האחרונים שבמסירות
נפש כפשוטו הגיע למסור
שיעורים, לאחר השיעורים
היו זוזחים פניו מאושר,
ושפתותיו ממלמלות
מילות תודה לרבש"ע
שנתן לו כוחות למסור את
השיעור.

כמה פעמים הזדמן
שהגעתי אחרי שעמל
בתורה שעות רבות,
וכשנכנסתי היה
בהתפרצות של שמחה,
'היה כפשוטו מעין עולם
הבא, ישבתי ודקדקתי
ממש בכל מילה ברש"י
ויצאו כל כך הרבה
חידושים שזכיתי להבין'...
כך חזר שוב ושוב
בהתלהבות 'מעין עולם
הבא'.
ובהדמויות נוספות תמיד מרגלא בפיו 'רע"א כותב פה כל כך דברים מתוקים'...

יצא פעם שלמד בספר 'אגרות ותשובות הרמב"ם', וכשסגר הספר לפתע הצמידו

חכמה או מדע?

לכבוד ידידי היקר ... שליט"א

אכתוב לך מעט מילים כואבות, מחוסר ברירה, אולי העלאת הדברים על הכתב תשקטו ולו במעט את סערת הרוח.

בהיכילי התורה מוכר המחזה הזה עד לכאב.

הסוגיא מתבחרת והולכת, מתחזרת בהתאם לעמל והיגיעה בה. והנה הלב חושק לעמול בדברי אסתר הראשונים, אשר כתב ידו נתגלה אך לאחרונה או אפילו לפני שנות דור, הרגליים מוליכות אל עבר ארון הספרים, הספר נשלף בדחילו ובחדווותא דשמעתתא, העין כמהה לשוף ולגמוע ממעיין החיים, אך אבוי, המבוא [שנתכנו בפי אחד מגדולי הדורות בשם ה"מבואות המטופנים"...] והערות המהדיר, קש וגבבה מרוחות על פני העמוד, תבן מעורב בבר, קודש קדשים וחולי חולין באותו דף.

המהדיר, משכיל ידוע או בלתי ידוע, בוגר אחד מבתי המדרשות ל"מדע התלמוד", שהיה לו את הזכות העצומה לגעת ולהעתיק את דבריו של האי שרף של מעלה ראשונים כמלאכים, הלך ועירב את "הערותיו" באותו דף, כביכול ידיד הוא לאותו ראשון, חברו מספסל הלימודים, אך גרוע מכך כפי דהוה מרגלא בפומיה דרבי משה מרדכי שולזינגר: "הוא חושב שהרשב"א היה חבר שלו מפרדס כץ"...

תחושת קבס אופפת את הגיו - תוך כדי שהוא מתרונן על הלשון הבהירה של האי שרף משרפי מעלה - על המציאות המשונה הזאת. תורה הקדושה וקשקושי הלומד את התלמוד לפי חוקי ה"מדע", אשר מינה את עצמו ל"מהדיר" כרוכים יחדיו בדף אחד, וככל שלשון אותו ראשון משרפי מעלה מתחזרות יותר ומאירה את העיניים, כך באותה מידה גובר הכעס על ההעזה ועל החוצפה, וגובר הכאב על קיומו של פרוייקט שעסקו בו מראשוני המשכילים עד אחרוניהם, במסגרתם חיפשו בגנוכים ובבתי עקד, עד שמצאו כתבי יד של ראשונים כמלאכים והשקיעו את כל כוחותיהם במבואות ארוכים והערות "מדעיים" על דבריהם. המטרה הייתה לב ליבה של ההשכלה, הפיכת התורה ל"חכמת ישראל", דיון בגובה העיניים על דמותם של ראשונים כמלאכים, והחדרת הייחס הגויי לכל דבר מרומם וקדוש נעלה ונשגב.

הכואב ביותר, היא המציאות הקשה שמתוך אלפי רבבות דפי עיתוני וספרי ההשכלה לא נותר מאומה, לאחר שסיימו את תפקידם בהרס כל ישראל נגמוו בעשן והיו ללא היו, רק ה"חכמת ישראל", המבואות המטופנים וההערות המהדירים הם המה ששרדו וקיימים עד עצם היום הזה. ועל דא ידוו כל הדוויים.

עינים של עומק ורוממות

זכה כותב הטורים הללו בימי לימודו בשיעור א' בישיבה קטנה לר"מ משכמו ומעלה הג"ר שמואל קניגספער זצ"ל. יחד עם העמדת התלמידים על יסודי הבנת הפסטי, הוא מחזיר יראת שמים שקיבל מרבותיו הגה"צ רבי משה שניידר זיע"א מלונדון, והגה"צ רבי שמואל הומינר זיע"א שדבק בו לאחר עלותו לא"י.

כמה רוממות היה מחזיר בנו בשיעורי ה"חפץ חיים" עליהם היה מקפיד מידי יום ביומו בתחילת השיעור. כמה היה מגביה את קומתונו הרוחנית בשיעורי "נפש החיים" שהיה מוסר מידי עש"ק לאחר סיום הלימודים, כך למדנו בגיל צעיר להסתכל על העולם בעיניים של עומק ורוממות.

ובעיצומם של השיעורים היה לפעמים מכניס אותנו אל היכלו הפנימי, ואנו נערים צעירים שעדיין לא ננערנו מטל הילדות בקושי ידענו להעריך, אבל הרושם נשאר, ובשלבים מסויימים בחיים צצו הסיפורים המופלאים והאירו את העיניים.

כמו הסיפור האמשל.

"השגות" ביעקב אבינו...

פעם תיאר בפנינו את חוויתויו מימי עלותו לא"י, בחור אנגלי רציני שהגיע לראשונה לאזור "זכרון משה" ו"מאה שערים" ונתקל בחיים היהודיים האוטנטיים המופלאים השוקקים, היה גומע בשקיקה כל מודעה מתחילתה עד סופה מהדקדק בה ומנסה להבניה.

יהודי ירושלמי שראה את הבחור האנגלי קורא כל מודעה ברצינות תהומית, הכניס אותו קצת לעניינים והסביר לו איך קוראים מודעות בירושלים: אצלכם באנגליה קוראים כל מודעה למעעלה למטה, אבל כאן בירושלים זה הולך הפוך... כאן קוראים מודעות מלמטה למעלה, קודם כל רואים מי חתום על המודעה, אם זה ה"מעוררים" או מאן דהו עלום שם, יודעים להתייחס למודעה בהתאם, ואם חתום עליה גברא רבה קוראים את זה אחרת.

בהמשך דרכו באותם ימים ראשוניים שדרך על אדמת ארץ ישראל היה חסיד גור שהעמיד אותו על מקומו - כך סיפר לתלמידיו הנערים הצעירים.

היה זה ביום הקשה ביותר לחסידי גור, יום הסתלקות האדמו"ר ה"בית ישראל" מגור זצ"ל, השבר היה בלתי נתפס, היו חסידים שהתגלגלו על הארץ מרוב צער וכאב, מחזות אימים נחזו במהלך ההלוויה, והוא, בחור או אברך אנגלי, שרצה להבין את המתחולל למול עיניו, ניגש לאחד החסידים שצערו הבלתי נתפס זעק מכל הרמ"ח והשס"ה, וביקש ממנו שיסביר לו, מי היה האדמו"ר מגור...

החסיד אמר לו: "מי היה יעקב אבינו אתה יודע? - זה מה שהיה הגערער רב'הו!" **לאחר** שנרתע כהוגן מן ההשוואה, הסביר לו בחריפות גוראית-קוצקאית אופיינית: מה ה"השגות" שלך ביעקב אבינו? מה אתה מבין בגדלות של יעקב אבינו? יעקב אבינו נתפס אצלך כמי שלא עשה שום עבירה, התפלל בהשתפכות הנפש, למד בהתמדה, לא ביטל רגע, ולא שכח לברך אך פעם ברכה אחרונה, שמור בקדושה, וכי וכו', אלו ההשגות שלך ביעקב אבינו, עד הגבול הזה שההשגה הקטנה שלך מגיעה במהותו וגדלותו של יעקב אבינו, זה מה שהיה "בפועל" הגערער רב'ה...

גם אז בתור נערים צעירים הטכנו להבין את העוקץ המופלא של הסיפור, וקיבלנו את המבט הנכון איך להבית עד דמותם של גדולי ישראל.

להשגה שלנו יש גבולות, אנו מסתכלים על אדם גדול במשקפיים שלנו, בהשגות שלנו. והציון להשגות שלנו בגדלות הוא אלק ממותח תחת לאפס, איזה בושות!

כשאנו רוצים לבחון דמותו האמיתית של גדול בן דורנו, עלינו לקחת דמות המסמלת בפנינו את שיא הגדלות בדורות של האבות לנסות בהשגות הקטנטנות להשיג מיהו, ולדעת שזה היה אותו גדול בן דורנו בפועל.

"מחשבות" אי אפשר לתאר!

אחד מן היצירות המופלאות שזכה בהם העולם הוא הספר "גשר צר" שחיבר הסופר רבי דוד זריצקי על דמותו הנאדרה בקודש של הסבא קדישא מנובהרדוק זיע"א.

כשהגיע הספר אל האדמו"ר בעל ה"נתיבות שלום" מסלונים זצ"ל, נהנה ממנו טובא, אך על פרט אחד העביר ביקורת חריפה. רבי דוד זריצקי מתאר את ההתרחשות בפטירת אשתו הראשונה של הסבא קדישא מנובהרדוק, ומארך בתיאור "מחשבותיו" של הסבא קדישא באותה שעה קשה...

מה ה"השגות" שלך ב"מחשבות" של הסבא מנובהרדוק? תמה ה"נתיבות שלום" על רבי דוד זריצקי. מעשים אפשר לתאר, אבל "מחשבות"?! וכי יש לך השגה במחשבותיו...

הציונות המעודכנת

על אליל הציונות - העבודה זרה הכי קשה, הקליפה הכי עוצמתית, זו שכדברי מרנא הגר"ח הלוי זיע"א ידעה להכות את כלל ישראל במקום הכי רגיש - חשבנו עד לפני כמה שנים שהיא שייכת אל העבר ומקומו בהיסטוריה, שייך לקטגוריה של "ויצאו ויראו בפגרי האנשים הפושעים בי כי תולעתם לא תמות ואישם לא תכבה והיו דראון לכל בשר", יחד עם הצדוקים, הקראים, השבתאים, המשכילים והרפורמים, כך היינו סבורים כולם. עולם התורה בנוי לשם ולתפארת, היהדות החרדית משגשגת כפי שלא שגשגה מעולם, אז את מי מעניינת הציונות?! מעבר לכמה אנשי ה'מורחי' המנופפים את הדגל ביום העצמאות ואומרים הלל ברצינות תהומית...

אלא שהלא יאומן קרה, הציונות ננערה משאל תחתיה והחלה להכות את היהדות החרדית במקום הכי רגיש, היא החליטה לחלן את הציבור החרדי, מה שלא עלה על דעת אף אחד מעולם.

בתהליך אנשי של הסתגלות, שבתחילה היו מעטים שחזו אותו, אבל היום הוא נראה לעין כל מי שאינו עיוור מוחלט, ננערה הציונות מעפרה והחלה מלחמה מחדשת שלא הייתה מעולם. מלחמה על ה"נקודה" של היהדות. כלי המלחמה והאמצעים הם שונים לגמרי, אמצעים חדשים לגמרי שלא ננקטו מימות עולם.

הציונות היא אותה ציונות ממש! אותה ציונות שחשבנו שהיא נכחדה מן העולם ונותרה כמוצג מוזיאוני בקרב חוגים ד"לים, הנה היא נולדה מחדש, מלחמה חדשה באמצעים חדשים.

הגרוע מכל, וזה כלי הנשק העיקרי של הציונות במלחמה החדשה, הוא השכחת עצם המציאות הזאת גופא.

אתח מודריק המלחמה שלנו בציונות החדשה, היא ידיעת המציאות הזאת גופא ושינונה ללא הרף. כי נשקה העיקרי היא השכחה וההסתגלות.

ההשכלה החדשה-ישנה

יבוא הקורא ויתמה, לשם מה כל ההקדמות הללו?

- לשם הכרת חזית מלחמה חדשה שפתחה נגדנו הסיטרא אחרא - מלחמת ההשכלה!

אכן, אותה השכלה ארכאית שאבד עליה הכלח, ואין בדורנו מי שיודע אפילו את שמות מנהיגיה וסופריה, היא זו שהתעוררה והופיעה בלבוש חדש ובאמצעים חדשים.

בדומה לציונות שעבר עליה הכלח שלבשה פתע פנים חדשות, קמה גם ההשכלה ימח שמה וזכרה לתחייה.

נושאי דגלה הם אנשים מתוך הבית מדרש פנימה, הספוגים בכל הרמ"ח והשס"ה בתורה ובעמלה, או בכתיבה על תולדות גדולי ישראל.

איננו יודעים אם מזידים הם, מסתברא מילתא שלא. נושא זה אינו מעניינינו, נתון הוא לחשבון אנשי דידם בינם לבין קונם, אבל בנזקים הנגרמים לנו אנו חייבים לדון ולמצות את הדיון עד תומו.

מלחמה גדולה ניטשת בין שני מחנות. מצד אחד ניצב מחנה ה"דור החלש" וה"רע במיעוטו", ומצד השני ניצב מחנה ה"אורח חיים למעלה למשכיל" "אני בינה לי גבורה" "ככל יום יהיו בעיניך כחדשים" ו"ירידת הדורות אינה גזירת הכתוב".

במלחמה האיומה בין המחנות, ישנו תפקיד גדול ואולי אף מכריע, לכותבי תולדות גדולי ישראל.

מי שנוטל בידו את עט הסופרים לחקוק סיפורים על גדולי ישראל, יתכן ומסתברא מילתא מאוד שכוונתו אינה אלא להועיל לחזק ולרומם את הקורא, אך בשוגג, מבלי שמים, נוטל תפקיד מכריע בהכרעה בין המחנות.

כותב כזה, שמשמש, מבלי מודע, ככלי בידיה של הסיטרא החפצה להפוך את ה"דור החלש" לחלש עוד יותר, ולהפוך את ה"רע במיעוטו" לרע ברובו ככולו.

מבלי משים ואולי מבלי כוונה, הופך לחבר לשדרת המשכילים שהחריבה את כלל ישראל.

ה"דמות" של גדול בישראל

במה דברים אמורים?! הבה ניגש הישר אל הענין עצמו.

גדול בישראל, זה לא הסיפורים עליו, וגם לא ה"סך הכל" של כל הסיפורים ביחד הנכתבים עליו. גדול בישראל הוא המהות שלו, המציאות העילאית שלו.

ההשפעה של גדולי ישראל בחייהם הייתה עצומה, כשעוד לא נתפרסמו שום סיפורים עליהם, עצם מציאותם הנשגבה היא זו שרוממה את כל הדור שזכה לחיות בצילם, מעבר לכל הסיפורים.

כשאמרו לנו את שמו של מרן הסטייפלר זיע"א נצטיירה בעינינו דמות של יראת שמים, שמעבירה בליבותינו רטט של פ-ח-ד פ-ח-ד-י-ג-ם, כשדיבריו עימנו על מרן הרב שך זיע"א נצטיירה בעינינו דמות של אביר לוחמי מלחמות ד', אבי כבוד התורה ולומדיה וריש קולותא שלא היה כמותו מימות רבי אבי גאון. כשאנו מכזירים את שמו של מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א אנו רואים למול עינינו את המתמיד העצום שדורות

רוממות המעשים

בהגיגי תבער א"ש - אגרת א'

לא נשמע כמוהו, המחשב שברי שניות שלא להסיח דעתו מן התורה בעומק העיון. וכשאנו מזכירים את שמו של מרן הדרכי שמואל זיע"א מיד נעומדת בפנינו דמות של מ-ו-ס-ר נ-פ-ש! מוסר נפש הקורע חתיכות מבשרו על הבהרת הרגשה דקה בתוך סברא, עד לעומק

לפנים מעומק. מוסר נפש על תפילה, על כל אות בספרא דציניעותא. מוסר נפש מעבר כדי להטיב לזוולתו, ומוסר נפש לקיום היהדות ממש.

זו הדמות של גדולי ישראל, וכשאנו מנחילים את דמותו לדור שלא ראה ולא שמע, משמשים הסיפורים השונים כ"אמצעי" גרידא להמחשת העיקר, כל סיפור המשרת את המטרה, הוא סיפור טוב ומצויין, ואילו חוויות אחרות שהתרחשו אצל גדולי ישראל שאינם ממין הענין נתפסים אצלינו כשיחות חולין על גבול דברים בטלים...

מה משרת את המטרה, ה"סיפור" או ה"דמות"?

מחנה ה"דור החלש" וה"רע במיעוטו", יצר סוג חדש של כתיבה על גדולי ישראל, ה"סיפור" הוא העיקר, לא הדמות. בפרט כשהסיפור עצמו משרת את המטרה של ה"דור החלש" והפיכתו לדור חלש עוד יותר.

במסגרת הסיפורים הללו, הדמות של גדול בישראל אינה מסמלת שום דבר, רק שהגדול הוא גדול, והסיפור עליו הוא סיפור. סוג ספרות שקשה עדיין להגדיר אותה כיון שהיא נמצאת עדיין בשלביה הראשונים.

גם אם איננו יכולים להגדירה ננסה לחשוף את שיטות הפעולה שהיא פועלת במודע או שלא במודע, במידך או בשוגג הקרוב לאונס.

קודם כל הגדול עליו נכתב ספר התולדות, הוא אדם 'שיש לכותב השגה בו', וכלשון הזהב של רבי משה מרדכי שולזינגר: "החבר שלו מפרדס כץ"...

כותב תולדות גדולי ישראל שהוא ניגש מלכתחילה לכתוב עד דמות והוא חושב שיש לו השגה באותו גדול שהוא כותב עליו, הופך בו ברגע ל"משכיל" המורח את הערות המהדיר שלו על "חברו" הראשון שזכה לגעת בכתב יד שלו...

שמא תאמר ידיד יקר שליט"א שהדברים חריפים, נסייג את הדברים ונאמר כך: בוודאי שהוא אינו משכיל כמו המשכילים ההם, או כדוגמת שטיינצלץ בימינו שמתייחס לראשונים כאל חבריו מפרדס כץ... כי אותו כותב מתייחס בחרדת קודש לרבבותינו הראשונים כמלאכים, אבל הנזק היוצא ממנו הוא כמו הנזק היוצא מן המשכילים ההם, ואולי אף יותר מהם! משום שאף בחור ישיבה בימינו לא יסחף אחר המשכילים ההם ולא ידבר על רבותינו הראשונים כאל חברים, אבל כל בחור ישיבה בימינו שיקרא את ספרו על הגדול בישראל שנכתב מתוך גישה כאילו יש לו בכלל השגה בו, יחשוב אף הוא שגדולי ישראל הם אנשים שיש לו השגה בהם, הרי שהשורש הוא אותו השרש, והנזק גדול פי כמה.

יבש חצר נבל ציץ...

שיטת הפעולה של הכותבים שחושבים שיש להם השגה בגדול שהם כותבים עליו, הם כאלו: הסיפור חייב להכתב בשיא היובש. שכל הקורא אותו לא יתפעל ולא יתרוםם מהסיפור. ויתייחס לסיפור באותו יובש שנכתב על ידי הסופר.

הסיפור חייב להכתב בסגנון "מדעי" כמו כל כתיבה ביוגרפית מדעית המקובלת בעולם.

מילה אחת של התפעלות ושל התרוממות אסור לה להשתחל בין המילים והשורות, יבש חציר נבל ציץ... רק הסיפור עצמו בקצרה, וכל המקצר הרי זה "מדעי".

מי שמנסה להחדיר מעט רוממות בסיפורים, מעט התפעלות, מעט מוסר ויראת שמים, הוא נתפס כסופר המנפח את הסיפורים וכותב בסגנון פומפוזי וסוער. מכזי הניך את הספרים של רבי משה מרדכי שולזינגר! זה האנטיזהה הכי קיצונית לסופרים היבשים, כשרבי משה מרדכי שולזינגר היה מספר סיפור, היה מדגיש את הפועל יוצא של הסיפור, פעם ועוד פעם, ועוד פעם, ולא נרתע מלכתוב את הסיפור על פני מספר עמודים, ולהציב את המילה העיקרית ומאחוריה בשורה חדשה עוד מילה ובשורה שלאחריה עוד מילה, עד שהקורא והלומד יחדיר את המסר ואת העוצמה שבסיפור לתוך לשד עצמותיו.

ה"סטייפלער" - פחד פחדים!

עכשיו נעבור לשלב הבא: סדר הסיפורים הוא קריטי במאמץ להכניס את הגדול לתוך מסגרת "ההשגה" של הכותב והתאמתו ל"דור החלש".

כאן ישנה מלאכת מחשבת של עיצוב דמות... גם היא כנראה בשוגג, ונובעת מן הסדר ה"מדעי" ססבור הכותב שכך צריך שהספר ייכתב, אבל כשה"מדע" יצק את תבניות הכתיבה הוא התכוון בדיוק לכך. המדע התכוון לייבש את הדמויות ולעצב אותם בתבנית קטנה ונמוכה, בו הכותב והדמות גדלו יחדיו במעברת פרדס כץ...

לדוגמא: דמותו הנשגבה של מרן הסטייפלר זיע"א, הבה נבדוק איך היא מצטייית בעיני האנשים בני הדור שזכו לראותו או נולדו בסמיכות לפטירתו, ומאיך גיסא איך היא הולכת להצטייר בעיני הילד או הבחור בן ה"דור החלש" לאחר שיקרא על דמותו בספרי ה"דור החלש".

כותב הטורים מנסה בשורות הבאות לחזור ולהיזכר איך התעצבה דמותו של הסטייפלר בעיניו: ילד בן עשר היית כשהסטייפלר נפטר. לראות את פניו לא זכיתי מעולם. פעם אחת כשהודמנתי לחתונה בבני ברק והפצרתו באבי מורי שליט"א להכנס ולקבל ברכה ממנו, שמעתי שהסטייפלר לא מכניס ילדים פחות מגיל בר מצווה, ולכן לא זכיתי לראות את פניו.

אבל לא אשכח לעולם את אבי מורי שליט"א חוזר מנסיעה לבני ברק ביחד עם ידידו הטוב, שלא ידע את הכלל שאסור לכתוב לסטייפלר בפתק את המילה להתפלל, נכשל וכתב, ואז שאג עליו הסטייפלר שאגה נוראה: להתפלל?! אני אתפלל עליך?! אתה תתפלל על עצמך!

האיש ברח כל עוד נשמתו בו, ונסע משם היישר אל הכותל המערבי ובכה בכי ארוך.

את החויה הזאת שמעתי מאבי מורי שליט"א בעת התרחשותה לאחר שחזר עם

החבר מן הכותל המערבי.

ומה למדתי מכך. ילד קטן כבר שית או כבר שבע, במוחו הילדותי נתפס שאין כזה דבר שמישהו מתפלל עליו ועושה את העבודה בשבילו, אלא אתה צריך להתפלל על עצמך, כל התפילה היא קירבת אלקים ולא איזה "סגולה" להשגת הרצונות שלך, ואז כל היחס לפילה קיבל מבט אחר.

חוויה נוספת עוד בחיי הסטייפלר, בני המשפחה המורחבת מסובים בבית הסבא זצ"ל באחד מימי חול המועד פסח, והגיע סיפור טרי. הסטייפלר הרי לא שמע טוב והיו צריכים לכתוב הכל על פתקים, בימי חול המועד כשהיה אסור לכתוב, היה הסטייפלר יכול לשבת וללמוד ללא ההפרעות של ה"קבלת קהל". היה אחד שהגיע לבקש ברכה והוריד את הפתק של "ותן ברכה" שתלה בבית הכנסת לדרמן והביאו בפני הסטייפלר, שנהנה טובא ובכרכו.

ומה למדתי הילד הקטן מהסיפור הזה יחד עם החיוך שבו. שלכתוב בחול המועד זה דבר מפחיד!

בפעם אחרת סיפר לנו הרבי בחיידר את הסיפור הנורא על הבגד הקל שלבש בתוך הכפור המוסקבאי מחשש שעטנו, והסיפור על המעיל שתלה על עץ בשבת קודש ודחה את לבישתו בחמש דקות ועוד חמש דקות עד שיצאה השבת. הסיום של הסיפורים עשה עלי רושם יותר מכל, הרבי בחיידר סיים ואמר לנפשות הרכות: לסטייפלר היה פ-ח-ד פ-ח-ד-י-ג-ם מעבירה, פ-ח-ד פ-ח-ד-י-ג-ם מעבירו... קשה לתאר איזה רועש עצום עשה הסיפור הזה עלינו, הנשמות הצעירות.

אחר כך כשראיתי את התמונה של הסטייפלר, הסתכלתי בפניו המאויימות, וראיתי למול עיני יהודי שמפחד מעבירה פ-ח-ד פ-ח-ד-י-ג-ם.

ואיך אפשר לשכוח את התיאור של ה'בני ברק'י שפגשתי אותו, לא זוכר באיזה נסיבות, אבל הוא תיאר בפני שהוא החליט בילדותו לראות את הסטייפלר ויהי מה, הגיע לרחוב רשב"ם 10 טיפס על עץ או חלון, לא זוכר בדיוק על מה, וראה את הסטייפלר בחדרו, יושב ולומד.

הסטייפלר לא ראה בלי משקפיים, והעיניים שלו היו בתוך הגמרא, לא מעל הגמרא, אלא בתוך האותיות של הגמרא ממש, והחום ה'בני ברק'י אותו לא חותי כילד ירושלמי אבל ה'בני ברק' תיאר את נהרות הזיעה שנטפו מן הסטייפלר, ואיך שהיה דבוק בגמרא ממש ממש.

אחר כך הגיעה תקופת חוליו של הסטייפלר, והתפילות הנוראות שהיו בכל בתי הכנסיות ובתי המדרשות.

אחר כך באותו מוצאי שבת קודש כשהיינו רגילים לאכול סעודה שלישית בבית הסבא כמנהג ירושלים בימים ההם יחד עם בני המשפחה המורחבת שהגיעו מכל קצווי ירושלים, ואז הגיעה הבשורה על פטירת מרן הסטייפלר, וראיתי את הפנים הנדהמות ואת העזווע של כל הדודים ובני המשפחה שמילאו את החדר, אז שגבה דמותו של הסטייפלר בעיני, הוא עולה לשמים נקי לגמרי, בלי שום עבירה, שום בעירה בעולם, הוא פחד מעבירה פ-ח-ד פ-ח-ד-י-ג-ם ועכשיו הוא עולה נ-ק-י לגמרי...

אלו היו ימים שהמלמדים בחיידר דיברו על הגהינום המחכה לכל עובר עבירה, להדיא, ממש ממש, עוד לפני ימי המהפכה החינוכית שאפשר למצוא ילד בן שמונה שלא יודע מה זה גהינום בכלל.

זה היה הסטייפלר של ימי ילדותי.

אחר כך הגיעו התמונות והמאמרים, שהתפרסמו ביתד נאמן שבקושי מלאו חודש לפתיחתו, איזה רושם אדיר עשה עלינו התמונה של ההספד של מרן הרב שך: "אחים יקרים יתומים אנחנו", וההספדים, איי ההספדים, ההמנון של כל היהדות החרדית באותם ימים היה הניגון של המגיד הגה"צ רבי ענקלה גלינסקי זצ"ל שתיאר את הסטייפלר מגנן בעזרת נשים של ישיבת נובהרדוק בביאליסטוק: "שינאן חטוף ואכול חטוף ושתה, האי עלמא כבי הלולא דמאי"... לא היה תינוק ותינוקת שלא היה מזומם את הניגון הזה.

כמה שנים אחר כך יצא ספרו של רבי משה מרדכי שולזינגר "פניני רבנו בעל הקהילות יעקב", וכנערים צעירים היינו גומעים כל מילה בספר, ומה יצא לנו אז? - התיאור של הבחור שיש לו שתיים עשרה שעות ללמוד והוא לומד רק שמונה שעות, ובשאר הזמן הוא שומע "פטיפון", הפטיפון מסתובב ומסובב לו את החיים, אם יום אענובך יומיים אענובך, התורה מתרחקת ממנו.

הסטייפלר זה סמל היראת שמים, מידת הגבורה בטהרתה, הפחד הנורא מהטטא, עמל התורלה. זה היה הבסיס שלנו, כך גדלנו על דמותו של הסטייפלר.

וככל שהגיעו הספרים והסיפורים כך נתעצמה יראת החטא ועמל התורה לאור דמותו.

היו עוד חלקים בעבודת הקודש של הסטייפלר, היו בחורים שמרוב שקידת התורה נשברו, היו בחורים שסבלו מ'נערוון', היו כאלו שהיה להם בעיות באמונה, עבורם חיבר הסטייפלר את הספר חי עולם ובהם טיפל הסטייפלר ביד רחמימית, היו את הסיפורים על הרוח הקודש ועל המופתים, אבל האם העזנו לחשוב באותם הימים שעיקרו של הסטייפלר הוא הטיפול לבחורים שסובלים מכפיתיות או מספיקות באמונה, או שעיקר זה רוח הקודש מופתים, חס ושלום! הסטייפלר זה סמל היראת שמים. יראת שמים בוגרת נוראה, סמל של יהודי שפחד פחד מוות מביטול תורה, שהיה יכול ללמוד שלשים ושש שעות ברציפות, ושלעג ובז להבלי העולם הזה בתכלית. זה הסטייפלר, כך היה וכך נשאר חרות לעד בלבנו. וכשאנו רואים את דמותו ממעט התמונות שצולמו ללא רשותו, אנו רואים לפנינו יראת שמים ופ-ח-ד פ-ח-ד-ים מעבירה.

כל סיפור נוסף שקראנו על הסטייפלר רק חיוק והעצים את היסוד הבסיסי הזה.

מסקנות "הדור החלש"...

עתה, ידיד יקר שליט"א, הבה ונחשוב חשבונו של עולם, וכי יש לנו ביטוח שכך תישאר דמותו של מרן הסטייפלר זיע"א לדור הבא?

וכי בטוחים אנו שכך יסתכלו בנינו, בחורי הישיבה דהיום, ד"ל שנים (תרתי משמע) לאחר הסתלקותו, על דמותו... אז זהו, שלא! יתכן מאוד שלא!

יתכן מאוד שבני ה"דור החלש" בימינו, יראו למול עיניהם סטייפלר אחר לגמרי! הם ישמעו הרבה הרבה סיפורים על מרן הסטייפלר זיע"א שהיה אב רחימאי לבחורים שסבלו מ"נערוון" והוא הרגיע אותם וטיפל בהם, הם ישמעו עשרות

המשך בעץ' 6 <<<

סיפורים על בחורים עם בעיות באמונה שהוא סידר להם את המחשבות, הם ישמעו אינסוף סיפורים, כולם אמיתיים ונכונים, על הרבה מאוד זוויות בחיי מרן הסטייפלר, כולם אהובים ברורים ואוטנטיים, ואילו את הסיפורים על היראת שמים הנוראה והאיזמה ועל הפחד בלתי

נתפס מעבירה וחטא, ועל היגיעה הבלתי נתפסת בתורה, ועל הזלזול הכי מוחלט בעולם הזה, נובחדרוק שבנובהדרוק, ידחקו לסוף, בחינת אפיקומן, אבל גם זה לא... כדי שגם הטעם של הסיפורים הללו לא ייאר, ישימו את זה קצת לפני הסוף ואח"כ יחזרו לכל מיני סיפורים חביבים וטובים, או אפילו סיפורים חריפים שיציאו מהם את כל העוקץ והחריפות, ואז הדור החלש והחדש יקבל לידיו מין סטייפלר אחר לגמרי, סבא חביב, בעל מופת גדול ובעל רוח הקודש, סטייפלר כבקשתך... לא משהו מחייב, ממש לא, לא משהו שאמור לעורר בך פחד מעבירה, כי גם את הסיפורים הללו יתכן מאוד שיכתבו תחת הכותרת "יראת חטא באופן קיצוני"... שים לב למילים "יראת חטא באופן קיצוני" המשמעות של זה היא, שאותו זה לא מחייב בכלל, רק לסטייפלר היה יראת חטא באופן קיצוני, אבל אנחנו צריכים ללמוד ממנו רק איך להיות חביבים ונחמדים ומה שפחות ללמוד מן החלקים הקיצוניים שבו.

ואם תחפץ, ידיד יקר שליט"א, להבין את ההבדל העצום, קח אל ידיך את ספרי הפנינים שחיבר רבי משה מרדכי שולזינגר ואז תבין את ההבדל. בספריו של רבי משה מרדכי שולזינגר כל סיפור מוביל למטרה, מכל פנינה אתה יוצא יותר ירא שמים ויותר אהב תורה ויותר בעל חסד ויותר עובד על מידות טובות, ואילו בספרי הדור החלש, עם מה אתה יוצא בידים...

את הסיפורים שאתה יכול באמת ללמוד ולהתעלות מהם, מייבשים לך, ומסיפורים שאתה יכול לקבל יראת שמים, אתה נתקל בכותרת שמוציאה לך את כל המעט יראת שמים שאתה מסוגל לקבל. ובכלל כדי למצוא את הסיפורים הללו, אתה צריך לחפש בנרות כי חל עליהם דין "הבלעה", כדי שהדור החלש לא יתפס לקיצוניות...

דמותו הנשגבה של מרן הסטייפלר זיע"א, היא דוגמא אחת.

תוכל להמשיך לדמותו של מרן האבי עזרי זיע"א. שאין צורך לכתוב אפילו מה זה מסמל עבורינו, ואם אתה בטוח שהדור החדש והחלש יודע מה הוא היה, אז כבר תוכל לראות במו עיניך, את השכחה העמוקה שהשיכוחהו, עד שהפך בעיני הדור החדש והחלש לאחד האדמו"רים בשושלת הנהגת ישיבות ליטא. לכל אדמו"ר בשושלת שיטה אחרת, הוא בדורו היה כך, והיום בדורנו זה אחרת, בהמשך אפילו לא ידעו מאומה על ייחודו.

רבינו בעל ה"דרכי שמואל" - אורח חיים למעלה למשכיל!

הסכנה הגדולה היא, שכל המגמה הזאת תמשיך הלאה, ותחדור לתוככי מחנינו. עוד יתכן, ואל תפול מן הכסא לשמע הקביעה הזאת. שגם דמותו של מרן ה"דרכי שמואל" זיע"א תתקטן עד שתאיים לדור החדש והחלש.

יתכן שהילדים שלנו, יקבלו לידיהם מין "דרכי שמואל" חדש שה"סיפור" הוא העיקר ולא המהות והדמות!

יתכן שבנינו אחר יקומו מאחרינו יקבלו לידיהם מין "דרכי שמואל" שהיה ראש ישיבה גדול, וגדול בתפילה ועשה הרבה הרבה חסדים עם יתומים ואלמנות. ואילו ה"מסירות נפש" על כל דבר שזה הייתה דמותו האמיתית, ה"מסירות נפש" על כל אות בגמרא ובראשונים, על קירבת אלקים בתפילה, והמסירות נפש לחסד בגוף ובממון, תשתכח לגמרי ותהיה חלק ממארג סיפורים נחמד שאותו אפשר גם לכתוב על ראשי ישיבות ורבנים שלא הגיעו לקרסוליו.

עוד יתכן שיבא יום, אבוי לנו אם יבא, אבל אם לא נעשה את כל המאמצים שזה לא יהיה כך, עוד יתכן שיקומו אנשים שיחשבו שמרן ה"דרכי שמואל" לא עשה שום שטייגען מגיל ארבעים וחמישים ונשאר באותם דרגות ח"ו. והלא עיקר דמותו בעינינו הייתה מה שכלל רגע בחייו הפך לאדם חדש עם שאיפות עצומות חדשות עם שטייגען עצום ונורא, הלא רבינו ראש הישיבה זיע"א הפך מידי יום ביומו ל-אן אנדערער מענטש, כל יום התעצם ועלה במדרגות גדולות, בכל יום התעצם והתעלה, בכל גיל התחיל בפרייקטים חדשים של התעלות ברוחניות, זו הייתה עיקר ייחודיותו, וזה גם מה שדרש מאיתנו, ובפרט בשנים האחרונות מאז שהוטלה עליו אדרת ההנהגה מן שמיא, שזה היה הנושא היחיד ממש, הברית התיכון של כל מה שעשה ופועל בתוכינו, "אורח חיים למעלה למשכיל" לעלות ולהתעלות, כדי שלא נרד מטה מטה.

והנה הענין הזה גופא, עוד יבואו וישכיחו את העיקר הזה מאיתנו.

מנין לי כל זאת? - מההסתכלות המשכילית שמסתכלים על אנשים גדולים מאיתנו, כעל "חבר שלו מפרסד כץ"... מסתכלים על רבנו ה"דרכי שמואל", כמי שיש לנו השגה בו, ורואים אותו מבעד למשקפיים הקטנות שלנו.

זו הסיבה, שיש סיפורים המתפרשים על רבנו ה"דרכי שמואל" המרגיזים את התלמידים הקרובים שהכירוהו באמת. מסיבה זו כל "סיפור" שתספר לתלמידים הקרובים, גם סיפור שמלהיב אותך מאוד, יתקל כמעט בביטול. ההרגשה היא - זה היה רבי שמואל?! הלא זה מהדרגות הקטנות שלו, או שסיפור זה מתאים לדרגה שהוא עמד בה בגיל עשרים, או שלשים, לא לדרגה העצומה שהעפיל אליה אפילו לא בגיל חמישים, וק"ו בן בנו של ק"ו בגיל שמונים ומעלה...

לא ה"סיפור" הוא העיקר, ה"דמות" היא העיקר!

ממארג סיפורים, יהיה מוצלח ככל שיהיה, לא מקבלים תמונה כוללת של ה"דרכי שמואל". המקסימום שמקבלים מזה הוא מבט על אחת מן המדרגות הקטנות שלו, או אפילו מבט כולל המתאים לדרגתו בגיל עשרים וגם לא.

כמאה שנה שאני נמצא בעולם, ולא ראיתי לוחם כמותו...

אספר לך, ידיד יקר שליט"א אימתי ממש קיבלתי הלם. היה זה לפני למעלה משבועיים כשבגליון "לקראת שבת" שיצא לקראת האירצייט השני היה כתוב כך,

ואני מעתיק מילה במילה אות באות מן הנכתב בעמוד 17:

אחד מתלמידיו של הגאון האדיר רבי משולם דוד הלוי סאלאוויצ'יק שליט"א, העלה מרשימותיו אחר סילוקו של מרן זצ"ל: "נכנסתי לאחר תפילת שחרית למעונו של מורי ורבי שליט"א, והיה ניכר בפניו האבל הכבד מסילוקו הפתאומי של מרן זצ"ל, ואמר בהתרגשות: 'כבר מאה שנה שלא היה כזה לוחם בעם ישראל כמו רבי שמואל'.

אמרת לפניו בתמיהה: 'וכי האבא מרן הגרי"ז ומרן הגרא"מ שך שנודעו בהיותם עומדים בפרץ, לא היו 'לוחמים' כמו רבי שמואל?!... והשיב בנחרצות: 'אכן, אבל הם לא התמודדו עם מה שהוא התמודד. מלחמות מבית ומחוץ', ושב ואמר: 'כבר מאה שנה שלא היה כזה לוחם'...

שבתי ושאלתי: 'ומה היה לפני מאה שנה, מי היה אז?!...! השיב מורי ורבי שליט"א: 'אינני יודע, כמאה שנה שאני נמצא בעולם, ולא ראיתי לוחם כמותו, אינני יודע מי היה כמותו קודם לכן'.

לאחר ששקע בהרהורי, ניעור מורי ורבי שליט"א וקבע בנחרצות: 'בטוחני, שאילו היה רבי שמואל בכל תוקפו וגבורתו בימי קום הציונות וקום המדינה, הם (הציונים) לא היו מגיעים לאן שהם הגיעו... אם היה בזמן ההוא היה עומד כנגדם בעוז תעצומות, ובמסירות נפשו היה מעכב בידם מלבצע מעלליהם'.

עד כאן מילה במילה.

השקראתי את הדברים הללו, הייתי בהלם ממש. **כנה** מבט של אדם גדול על אדם גדול - מרן רבי משולם דוד סאלאוויצ'יק שליט"א מסתכל על מרן רבינו הדרכי שמואל זיע"א במבט אחר לגמרי. לא אוסיף ולא אגרע מילה, כי אם במילים שיציאו מפיו: 'כבר מאה שנה שלא היה כזה לוחם בעם ישראל כמו רבי שמואל'.

אמרת לפניו בתמיהה: 'וכי האבא מרן הגרי"ז ומרן הגרא"מ שך שנודעו בהיותם עומדים בפרץ, לא היו 'לוחמים' כמו רבי שמואל?!... והשיב בנחרצות: 'אכן, אבל הם לא התמודדו עם מה שהוא התמודד. מלחמות מבית ומחוץ'.

'בטוחני, שאילו היה רבי שמואל בכל תוקפו וגבורתו בימי קום הציונות וקום המדינה, הם (הציונים) לא היו מגיעים לאן שהם הגיעו'...

כך מסתכלים על מרן הדרכי שמואל זיע"א! זו הפרספקטיבה הנכונה.

אמור נא לי ידידי יקר שליט"א, וכי יש מישוה מאיתנו שהסתכל על דמותו של ה"דרכי שמואל" במבט כזה? נודה ונבוש, לא!

כולנו יחד לוקים בקטנות ההשגה. כולנו חושבים שאם אנו בני הדור הזה זכינו לראותו ואף אולי לדבר עימו, ואולי גם מעבר לכך, פירוש הדבר שהוא שייך לדורינו, ולקטנות שלנו, ולסגנון ההשגה שלנו. אבל מרן רבי דוד שליט"א אומר במפורש: "אילו היה בתקופה וגבורתו בימי קום הציונות וקום המדינה הם לא היו מגיעים לאן שהגיעו".

"כמאה שנה שאני נמצא בעולם, ולא ראיתי לוחם כמותו, אינני יודע מי היה כמותו קודם לכן".

לכתוב על אדם גדול צריך מבט של אדם גדול

אמור מעתה, מי שמסתכל על ה"דרכי שמואל" זיע"א במבט קטן פחות מן המבט של מרן רבי דוד סאלאוויצ'יק שליט"א, וכי מותר לו לקחת עט סופרים לידו ולכתוב "סיפורים" על רבי שמואל?

הלא באותו רגע הופך ל"חבר שלו מפרסד כץ" כלשון רבי משה מרדכי שולזינגר! ומה ההבדל בינו לבין המשכיל שמורח את הערות המהדיר על ראשונים כמלאכים... **הבדל** גדול אחד יש, בציבור הקוראים. כי הלומדים, אפילו בר בי רב דחד יומא, יודע להתייחס להערות המהדירים ויודע היטב שמעורב כאן תבן בבר, ויודע את הייחס. ואולי אף עולה בו תחושת קבס כשהוא נאלץ בדלית ברירה להזדקק לדבריו של אותו ראשון שנגאלו דבריו מכת"י אבל נפלו בשבי איזה משכיל [ג.ב. פשוט שאין הכוונה כאן למהדירים ת"ח וירא"ש היודעים את מקומם ואינם משכילים].

שונים הדברים כשקוראים סיפורים שהקורא מקבל מבט על הדמות מתוך הסיפורים, ו"שופט" מיד את ה"דמות" לפי רושם ה"סיפור". בדור הבא יתכן שיגדלו כאלו שיסתכלו על רבינו ה"דרכי שמואל" ויחשבו שדרגתו הייתה מקבילה לרבנים וראשי ישיבות מן הדור הזה שלא הגיעו לקצה קרסוליו. זה הרושם שיקבלו ממארגי הסיפורים וכך יחשבו שהוא היה רחמנא לצילן, ד' ירחם...

הדברים ברורים. אין למאן דהו ספק בזה.

מי שאינו מסוגל לכתוב על רבינו ה"דרכי שמואל" כמו שהוא היה באמת, כי לדעתו הדור החדש והחלש לא יכול להכיל את הדברים, נוח לו שנהפכה קסת עטו על גליונו ויושחר הגליון עד שיושחת תארו, ואל ימעת את הדמות וישחר/ילבין פניה בריבם.

מי שכותב על דמות של אדם גדול מתוך מבט של אדם קטן, הרי הוא קובע מחשבה ומנחיל לדורות, שבעצם אין גדלות מעבר לגדלות כפי ההשגה שלו, אין גדלות עצומה ונשגבת, הוא כופר במושג שיש גדלות עצומה ובלתי נתפסת במוחנו, ואפילו הוא עצמו אינו כופר בזה, אבל הוא "מנחיל" כפירה כזו, וזה חטא בלתי נסלח.

אין קביעה ח"ו שכתובה כזאת נעשית באונס גמור, ואין צריך לומר שאין כאן כל קביעה שהיא נעשית בשוגג, וק"ו שאינה בזמזד, כי אף תלמיד חכם וצדיק ויר"ש מרבים, עלול לחשוב שכך היא טובת הציבור, וכך הוא צורך הדור, אבל ברוממות הנצרכת לבני התורה, אנחנו על משמר נפשינו נעמודה כמו שלימדנו מרן רבינו ה"דרכי שמואל" בעצמו להלחם בכל קרירות וסרך של קרירות, ואין לך קרירות גדולה מהמעט הדמות.

ואחתום שלום, ידידך **ג.ב.** במכתב זה עסקנו, בענין "סור מרע". ובבחינת סולו סולו פנו דרך הרימו מכשול מדרך עמי. במכתב הבא המופיע בסוף גליון זה, נעסוק ב"עשה טוב", ובשטייגען שלנו לאור דמותו של רבינו...

הגאון הגדול רבי יהודה אריה הרש"ל זצ"ל מראשי ישיבת "בית מתתיהו" (י"א צ"ז נ'סן תשע"ז)

ליל הסדר

כולם מצוות בדיקת חמץ. כמו כן נהג להקנות לכל אחד מבני הבית כזית מהחמץ כדי שיקימו כולם מצוות ביעור חמץ.
ב. נהג לומר כמו שנהג בכל מצווה, הריני מוכן ומוזמן לקיים מצווה דרבנן של בדיקת חמץ, ומצוה דרבנן של ביעור חמץ.

א. היה מקפיד לא לברך בהלל שבבית הכנסת, ומכריז שהחזן יברך ויכוון להוציא, ויכונו הציבור לצאת. וכך נהג לעצמו כל השנים מצד מנהג אבותיו שנהגו שלא אומרים הלל בבית הכנסת בלילה, גם בליל הסדר. אבל שנים רבות היה נוהג בבית הכנסת שלו להורות כן גם לציבור. משום שסבר שב' דיני ההלל שחידש מרן ר"ז הלוי זללה"ה, א. מדין "היום" שכתוב על ליל הסדר שהוא "לילה כיום יאיר" ויש לו דין יום של חג. ב. מדין "שירה" שמשבחים על יציאת מצרים. לנהגים לומר הלל בביה"כ, ונמצא שההלל מדין "היום" יוצאים בביה"כ, ואת ההלל מדין "שירה" על הגאולה, יוצאים בבית בעריכת הסדר. וכיון שהרמ"א מביא שיש לומר שחיוב כל מצוות הלילה זמנם הם עד חצות, הרי לפי"ז ההלל הנאמר בסעודה אחר חצות זה כבר אחרי הזמן של המצווה, וזאת הברכה על ההלל הוא לבטלה. כל זה שייך לגבי ההלל שנתקן לומר בסעודה שהוא מדין "שירה", אבל החיוב השני של ההלל מדין "היום" כבר זמן מצוות היום, ההלל שיאמר בסעודה יהיה מדין "היום" בלבד ואז יברך. וההלל שאומר בביה"כ הוא כקורא בתורה. ואם זמן מצוות היום הוא גם אחר חצות, ייצא באמירת ההלל בביה"כ את דין "היום" ויוצא בברכת החזן. ובסעודה מברך על ההלל מדין "שירה".
ב. הקפיד שלא יתחילו הלל עד שאחרון המתפללים יגמור את תפילתו, כדי שלא יהא לאי-מי עגמת נפש שלא יספיק חומרא זו.
ג. היה מקדיש מזמנו שעות רבות קודם ליל הסדר בהכנת הסדר וצורתו.
ד. כשהרחיב את דירתו, אמר כמה פעמים כי הגדיל במיוחד את סלון הדירה על חשבון חדרים אחרים לב' מטרות, עריכת שמחות וחסד, ועריכת הסדר בהידור רב.
ה. ביו"ט של כל השנה היה מעורר לנשים שלא יענו אמן על ברכת שהחינו, אבל בליל הסדר היה מנהיג שיאמרו אמן ויכונו על מצוות הלילה.
ו. נהג תמיד לומר לפני כל מצווה 'הריני מוכן ומוזמן לקיים מצוות...' וכך נהג גם בליל הסדר לפני כל מצווה ומצווה, והיה מדגיש לסובבים את הענין הזה של כוונה במצווה.
ז. החמיר בסעודה לשתות ב' כוסות על הצד שאחר חצות אי אפשר לקיים את המצווה, עפ"י דברי הרמ"א כאמור לעיל. והיה עושה תנאי שאם יצא ידי חובה לאחר מכן, הרי שמכין שלא לשם מצווה אלא לשם עונג יו"ט. ואם אחר חצות עבר זמן מצות הלילה יצא ידי חובתו ב' כוסות אלו, לכה"פ לשיטות שאפשר לצאת יד"ח בשתיית ד' כוסות שלא כסדרן. ואחרי כוס רביעי, בסיום מצות ד' כוסות היה רוקד בשמחה עצומה.
ח. היה מקפיד על סיפור ההגדה ויציאת מצרים ממצרים מיוחדת ורוממות הרוח, ומהלך לפי רוחו של כל אחד. ומתאר זאת מחד בצורה הכי פשוטה ומוחשית מרתקת וחיה ומשתף אפילו ילדים בני שלש. ומצד שני הקפיד להכניס גם את הרמה הגבוהה ביותר, ומתעמקים מאוד כדרכו. היה איכפת לו על הפשט האמיתי, וכולם מצאו את מקומם. את השילוב המפעים הזה הנהיג במסירות גם בתקופות חוליו הקשות, וגם בשנה האחרונה לחייו. וכל זה היה בכל הדברים בלילה, גם בפיוטים שבסוף הסדר.
ט. אחרי האפיקומן כאשר כל המסובין היו במנוחה מעבודת הלילה, היה פוצח בריקוד ושירת הלל והודאה במשך זמן רב.
י. היה אומר 'נשמת' בהתעוררות ובהתרגשות עצומה, עם בכי ודמעות של כיסופין להשי"ת. יש לציין שאמירת 'נשמת' היתה שגורה בפי רבינו תדיר, ורבים מתלמידיו זוכרים את אמירת ה'נשמת' בעת בואם בברית האירוסין וכדו', ובסעודות הודאה שונות שהיה מקבל על עצמו לערוך לישועת אי-מי מתלמידיו הזקוקים לישועה, ובכל זמן ועת שמחה.

ספירת העומר

א. החמיר לברך ולספור בזמן רבינו תם לפי שעות זמניות, וכן החמיר תמיד בכל דבר אף בדברנן.
ב. נהג שנשים אינם מברכות, ומשום כך לא ספר בביה"כ אלא בביתו כדי להוציא את הרבנית תחי'.
ג. לפני הברכה אמר 'הריני מוכן ומוזמן לקיים מצוות ספירת העומר אם דאורייתא היא, מדאורייתא. ואם דרבנן היא, מדרבנן. לצאת יד"ח כל השיטות.

תלמידי מורינו ורבינו הגאון רבי יהודה אריה זצ"ל זוכרים בערגה את 'שיעורי סוף הזמן' ואת ביקורי החג שנערכו בביתו, כאשר היה מנצל את הזמנים הללו לחרוג מאמירת השיעורים על סדר הסוגיות הנלמדות בישיבה, וללמד אותנו מענייני המועד הקרב ובא, בשיעורים אלו גילה טפח וטפחים מדקדקי ההלכה אותם הנהיג על עצמו, וכן חניך את תלמידיו לדקדוק במצוות מתוך עמקות, שמחה, ואש קודש. כל מנהג שהנהיג על עצמו הנהיג זאת אחרי ליבון וברור הסוגיא עם התלמידים הסובבים ושאר תלמידי חכמים, והחמיר על עצמו כמו שיצא לו להלכה. והכל מתוך שמחה.
במלאת שלש שנים להסתלקותו לשמי רום נביא מעט מזעיר מהנהגותיו המרוממות, אך נציין בזאת וכפי שהזהיר בחייו, שאת כל חומרותיו בכל העניינים החמיר רק על עצמו כל חייו, ואף לא על בניו ובני משפחתו, והדברים אינם אלא לעורר לב המעיין.

אפיית מצות

א. 'מים שלנו' היה סוחב בעצמו ליטרים אדירים גם בתקופות מחלתו למעלה מכוחותיו, ושומר זאת בעצמו בכדי שהשמירה תהיה כמו שצריך, וכן שזה יעשה בדיוק בזמן מסוים בשנה של השקיעה, ושמרו בברזים בכל מצב כמה שעות קודם, ולקח בעצמו ולא נותן לאחרים לסחוב, ומזדרז ומתאמץ מאוד בענין.

ב. ידוע שהקמת החבורה של המצות המיוחדת של הגאון זצ"ל היתה גם בשביל לחנך את התלמידים שיחי' את העסק שצריך להיות סביב אפיית המצות, ואת היראת שמים והשמחה של מצווה אשר צריכה להיות בזה. היה מחזיר ברע"ן ומושיגים בעשיית מצוות במצווה רבה זו, והיה מרומם עי"ז בחורים, ונותן להם הרגשה טובה, ותחושות טובות ומרוממות, ולתת להם חמימות ביראת שמים ובקיום המצוות לחיות הידורי מצווה, ורומם את מושגם של הבחורים והתלמידים, והשתמש בזה כמנוף לעליית הבחורים.

ג. כל עסק המצות תפס אצלו מקום מאוד נכבד, חרדה גדולה מאוד מחד ושמחה עצומה מאידך, האפיה עצמה היתה נעשית עם ריתתא וברע"ן, והיה ממש צועק ומזוזז את העוסקים במלאכה

בהתלהבות עצומה, ומאידך הורגשה שמחה רבה. היתה התלהבות רבה באפיה בשמחה, שמחה של מצווה. ותחושת הנוכחים היתה גילו ברעדה. ויחד עם זאת, שהיתה אורית מתיחות ולחץ על כל עשייה ופעולה בכל שלב מאפיינת המצות, היתה אורית מרוממת של שמחה של מצווה וזה הדביק את כולם, והציבור היה ממש רוקד ושר משמחה של מצווה.

ג. בסיום האפיה היו שרים בשמחה עצומה לשנה הבאה בירושלים, והיה משתתף מתחילה עד סוף, ונשאר עד שאחרון הנוכחים הלך.

ד. כל חומרא שהיה אפשר להכניס ולנהוג, היה שמח על כך, ומשתדל להנהיג זאת. וכן לא חסך בשום טירחה ומאמץ, וכן אף בפיזור ממון רב עבור קיום מצווה זו בהידור רב.

ה. היה ממש ירא וחרד כל זמן האפיה על כל ענין והידור, ולא מהסס לזרוק מצות ע"ג מצות על כל נדנדו של חשש ירידה בהידור, ועל כל שאלה הקטנה ביותר.

ו. השתדל מאוד לאפות תנור ראשון במוצאי שבת מחמת שלא השתמשו 24 שעות בתנור, כל מי שהיה מבקש ממנו מצות היה מתקשה לסרב, וממש חפץ היה לזכות את ישראל, אך למעשה קיבלו מצות רק אלו שעבדו בפועל באפיית המצות. באחת השנים האחרונות אירע שאחד התלמידים שהיה רגיל להגיע כל שנה לא הגיע מהסיבות הידועות, ומ"מ טרח להביא לו לביתו את המצות ככל משפטו בכל שנה.

ח. בסוף האפיה הקפיד לשלם מיד לפועלים והיה אומר 'לשם מצוות ביומו נתן שכרו', [אגב עובדא זו נציין שהיה נוהג כך תמיד לומר לפני ששילם לפועלים וכדו'] ואפי' לכל נהג מונית שלקח אותו. באחד הפעמים שנסע במונית ואמר את זה, הנהג התלבה ואמר בהתפעלות 'כולם זורקים לי את הכסף בפרצוף חמוץ ואילו הוא נותן לי את הכסף בכזו התלהבות ושמחה של מצווה...' בשנה אחת לא לקחו את אחד מהפועלים הרגילים כבכל שנה כיון שלא הסכים לקבל ולעשות חומרה מסוימת, ועשו זאת שלא מדידות המאוס זצ"ל, וכונשדו לו מהענין, שלח אילו לביתו מכתב התנצלות, כולל תשלום תנאי הפרט, את כל המחיר שהיה מקבל על עבודתו בכל שנה, והוסיף במכתב ההתנצלות ששאל רב שפסק לו שחייב הוא לשלם... ואף שהוא זה שפסק כך לעצמו, מ"מ עשה כן בשביל ריצוי דעת הפועל שיסכים לקבל את הממון.]

בדיקת חמץ

א. נהג להקנות בביתו כמה אמות לכל הפחות לכל אחד מבני הבית כדי שיקימו

במשנתו של הגה"צ
רבי שלמה ברעווה זצוק"ל

כאשר אנו שומעים וקוראים על מלחמת העולם השנייה, הרי שבדרך כלל נהנים לשמוע איך שבעלות הברית הכניעו את גרמניה, ואיך התבצעה הנקמה במליוני הרוצחים ימ"ש. אבל את הפרקים על זוויות השואה שעברו עם ישראל, את זה לא כל כך נעים לשמוע...

והנה ספר שמות נקרא 'ספר הגאולה', וכולנו שמחים לקרוא את הפרשיות של יציאת מצרים, ואת המכות שקיבלו המצרים. בפרשת שמות מתחיל תהליך הגאולה, ונמשך עד פרשת בא, אבל באותה פרשת שמות מתחיל גם הסיפור של הגלות.

יש כאן קושיא: הרי הפרק של הגלות שלנו במצרים נמשך הרבה יותר מהזמן של היציאה, כי בני ישראל היו במצרים מאתיים ועשר שנים, ומתוכם היתה תקופת השעבוד במשך שמונים ושש שנים, כמו שאמרו במדרש (תנחומא בא סימן ז): 'כי הנה הסתיו עבר - אילו רד"ו שנה שהיו אבותינו במצרים, הגשם חלף הלך לו - אלו שמונים ושש שנים שחיוק השיעבוד על ישראל במצרים משנולדה מרים, לפיכך נקרא שמה מרים על שם המירור'. ואילו תהליך הגאולה היה הרבה יותר קצר, שנה אחת לעשרת המכות, ועוד חודש וחצי עד מתן תורה, אז מדוע התורה כל כך מקצרת בענין השעבוד, ומאריכה דוקא בגאולה. עוד קשה, שהרי הקב"ה לא הוריד אותנו למצרים במקרה, הוא גילה במפורש לאברהם אבינו ע"ה שנהיה עבדים לפרעה במצרים, ורואים מזה שהכל חלק מתכנית מסודרת שעם ישראל צריך לעבור, וצריך להבין מה הטעם לזה ואיזה תועלת יצאה לנו מכל השעבוד הזה?

הגה"צ רבי שלמה ברעווה זצ"ל היה רגיל לצטט **מספר מנורת המאור** (סימן קמה) שכתב וז": 'ברור הוא שאין באומות אומה ראויה לקבלת התורה אלא ישראל, בני אברהם אוהבו, כרותים בברית המילה, מלומדין לעבודתו. כי הנותן על צוארו עול תורה, צריך שיהא מרוחק מן העידון ומן הגאולה, לפי שלא ישכח בוראו ויבטע כו'. וכיון שכן, כיצד תסבול עול תורה כל אומה שהיא מורגלת בעידוניה ובשכרות, שאינה יכולה לשבר גאוות לבה וחוזק גופה - לקיים התורה ומצותיה המתשתת כח של אדם כו', ועל כן לא היתה ראויה אלא לישראל'.

נמצא שעצם העובדה שהיינו עבדים לפרעה במצרים במשך מאה ושבע עשרה שנה, היתה בעצם לטובתנו, כי למדנו שם איך לא להתפנק... אלא להיות עבד, שהיה סוג אחר לגמרי של אדם. וזו התועלת הגדולה שקיבלנו משעבוד מצרים.

ולפי"ז אפשר לומר, שהסיבה שהתורה מאריכה כל כך בענין הגאולה ממצרים על כל פרטיה, וקיצרה בענין השעבוד, בגלל שעיקר הסיפור הזה היה נוגע לאבותינו שהם עברו את התהליך, ומכוחם נכנסה לנו התכונה הזאת שנוכל לקיים את התורה ולהשתעבד לה. אבל ענין היציאה הוא דבר שנוגע לנו כל יום, ללמוד אותו בכל פרטיו, כי הוא יסוד האמונה במציאות ה' והשגחתו בעולם, ושנותן שכר ועונש, ושליט בעליונים ותחתונים, ביבשה בים ובאוויר, וגם על מחשבות האדם, ולכן בענין הזה זה שהוא יסוד האמונה שאנחנו צריכים לעבוד עליו יום יום - התורה מאריכה במיוחד.

ואם תשאול, מדוע בלי הסדר כל מאריכים בכל הצרות והעיניים שעשו לנו המצרים, התשובה היא שליל הסדר יסודו הוא הכרת הטוב, וזהו רגש שצריך לעורר בשבילו את הלב, ולכן כדי לעורר את רגשות הכרת הטוב צריכים להראות לאדם איזה מסכן הוא היה מקודם, ולאיזה מעלה הגיע עכשיו, וזו הסיבה שמאריכים גם בסיפור הצרות.

על מנת כן פדיתך

יש לנו מצוה לקרוא פעמיים בכל יום את קריאת שמע, והיא מסיימת בפסוק: "אני ה' אלוהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלוקים, אני ה' אלוהיכם". חז"ל מקשים (בספרי שם), למה מזכירה התורה הקדושה את יציאתנו בסוף כל מצוה קשה, והם מתרצים, שכיון שישנן מצוות כבדות וקשות מאוד על האדם, לפעמים זה בגלל שיש בהן טריחה גדולה בגוף, או שצריך להתגבר על רגשות טבעיים שיש לאדם, או שיש בהן חסרון כיס, לכן מזכירה לנו התורה את יציאתנו בסוף המצוה ההיא. מה תעזור ההזכרה הזאת לקיים את המצוות? חז"ל מסבירים את זה על ידי משל:

היה מלך, שהיה לו ידיד נאמן. בנו של הידיד נלקח בשבי ע"י שודדים מאומה אחרת, שדרשו כופר הגון בשבילו. נסע המלך לגבול כדי לפדותו, הוא התמקח עם השוברים והצלח לפדותו. כשפדה את הבחור מבית האסורים, אמר לו המלך: "דע לך, שאני לא פודה אותך בתור בן אוהבי, אלא בתור עבדי. מהיום והלאה אני מצוה - ואתה עבדי, ותהיה חייב לפעול ע"פ הציוויים שלי". הבחור ידע שאין לו ברירה, וחתם. הם נסעו יחד באותה מרכבה עד עיר הבירה, וכשהגיעו אמר לו המלך: "תתכופף לקשור לי את הנעלים, ואח"כ הולך את כלי לבית המרחץ".

התחיל הבחור להתחמק: "אני בן אוהבו של מלך, בנו של מליונר, אני לא רגיל לעשות דברים פשוטים כאלה!". הוציא המלך את השטר ואמר לו: "חתמת על התחייבות להיות עבדי! אם אתה מתחרט אשלח אותך בחזרה מעבר לגבול לבית האסורים!".

כך, אומרים חז"ל, כשפדה הקב"ה את בני אוהבו אברהם אבינו ממצרים, לא לשם 'בני אוהבו' פדאם, אלא לשם עבדיו. הוא יתברך שמו מצוה, ואנחנו מקיימים את ציווי. הסכמנו לזה ביצי"מ, ונהיינו עבדיו יתברך שמו. לכן בסוף כל מצוה קשה שבתורה, כשהאדם נוטה להתאנח: "אוי, איזו מצוה קשה זאת!

אוי, זה קשה לגוף, וזה קשה לכיס!", מזכירה לנו התורה: אני הוא אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות עבדי. אתם עבדים, ואין לכם ברירה! אם אתם רוצים לפרוק את עול מלכותי - אני מטיל עליכם עול מלכויות שדומה לשעבוד מצרים ממש. תחת אשר לא עבדת את ה' אלוהיך, תעבדו את אויביכם. לכן צריך להזכיר לנו כל פעם בתורה שאנחנו עבדים (ע"י רבנו יונה אבות פ"ג, רמב"ם הלכות תשובה פ"ט). כשיצאנו ממצרים, קיבלנו על עצמנו להיות עבדי ה', וזה תנאי גמור: על מנת כן הוציאנו, כך שאנחנו נשארים לעולם ועד עבדי ה'! יש לנו רק 'ברירה' אחת: לא להיות עבדי ה' - אבל להיות 'עבדי פרעה', עבדים של מיסים, עבדים לעול מלכויות, עול דרך ארץ, טרדות מרובות בבית וחוסר פרנסה ח".

מה בין פועל לעבד?

אבל איך נראה עבד? בדורנו הדבר קצת קשה לתיאור, כיון שאנחנו לא מכירים את הטיפוס של 'עבד', ואין לנו דוגמא ממנו. הרמב"ם כותב (פ"ז מחור"מ ה"ב) שבבילי הסדר מצביעים על איזה עבד ומראים לילד הקטן: "אתה רואה את העבד הזה, הנבזה, איך שהוא לא נראה כמו בן אדם, ועובד כמו חמור כל הזמן? ככה היינו במצרים, והקב"ה הוציאנו לשבת הלילה בני חורין על יד שולחן מלא כל טוב, עם כסף וזהב". אבל היום אי אפשר להסביר כך, כי איפה יש עבד? אין לנו היום את הסייעתא דשמיא להמחיש את זה.

מה אנחנו רגילים לראות היום? 'פועלים', ועליהם יש משנה (אבות ב יט): "הפועלים עצלים"... הפועלים בזמננו דורשים להרויח מה שיותר ולעבוד מה שפחות, ולקבל מה שיותר ימי חופש. אם הוא מרגיש איזה כאב בטן - הוא כבר לא יופיע אותו יום לעבודה. אם יש לו חום - ודאי שלא יופיע. גם אם אשתו יולדת, למחרת הוא לא יופיע. ואם הוא משתעמם בעבודתו, הוא מקבץ עוד כמה משועממים כמוהו ויוצאים בשביתה.

אבל מהו 'עבד'? זה אדם שקם כל יום בארבע וחצי בבוקר, ולא מאחר אף פעם לעבודתו, אפילו ברגע אחד. הוא קם עם חום גבוה - ומופיע בזמן. כאב בטן? כאב ראש? אין דבר כזה, הוא מופיע! אם אשתו ילדה בשלש בלילה - בארבע וחצי הוא כבר בא לעבודה! אם יאחר חמשה רגעים, הוא יקבל מלקות או בית אסורים או גרוע מזה. 'שביתה' אצל עבד? הוא מורד באדוניו, ותולים אותו! אנחנו לא מכירים טיפוס כזה בכלל. כשיצאנו ממצרים קיבלנו על עצמנו להיות עבדיו יתברך שמו, אבל בכלל לא יודעים מהי משמעות הדבר.

מה בין עבדי ה' לעבדי פרעה?

אבל עכשיו יש לנו קושיא. אם כל מה שהשתחררנו ממצרים היה בשביל להמשיך להיות עבדים, איזה מין חרות היא זו? המצב שלנו השתנה מעבודת אחת לעבודת אחרת, אז מה כל השמחה הגדולה שאנחנו עושים מיציאת מצרים?

אמר הרב ברעווה זצ"ל, שהחילוק הוא כמו בין שמים לארץ. עבד פרעה אין לו חיי עוה"ז, וגם לא עולם הבא, כי מי שעסוק בעבודת פרעה - אין לו כח בלי מוח לקיים מצוות, נמצא שאין לו לא עוה"ז ולא עוה"ב, וכל מה שהוא עובד בלתי חיי הוא כמו זורע על החול להלב ולריק, וכך היו אבותינו במצרים. **אבל** ברגע שנהיינו עבדי ה' - מאז כל פעולה שיהודי עושה יכולה להיות לשם מצוה, ואפילו פסיעותיו שפוסע בדרך לעשות מצווה נחשבות למצווה! מכל מצווה יש לו סגולות בעוה"ז, ועוד חלק נצחי לעוה"ב, נמצא שהחילוק בין המצב של עבדי פרעה למצב של עבדי השי"ת הוא חילוק גדול יותר מההבדל בין אור לחושך! אין חילוק גדול מזה, בין להיות עבד ה', לבין להיות להבדיל עבד לפרעה.

בהגדה של פסח אנחנו אומרים "וירד מצרימה" - **אנוס ע"פ הדיבור**. ראוי היה יעקב אבינו לרדת למצרים בשלשלאות של ברזל כמו אסיר לגלות, רק שזכותו עמדה לו שירד למצרים בכבוד גדול, במרכבה שלשלו על פרעה מלך מצרים, כשבנו יוסף הוא המנהל למלך ושלט על ארץ מצרים, ובנו יהודה כבר יסד בית מדרש לפני שבא יעקב, כך שברגע הראשון שהוא מגיע למצרים הוא כבר יושב בבית המדרש ודורש תורה לבניו ונכדיו. ה'גלות' הזאת היתה השנים הכי טובות בחיים שלו!

הגאון מוילנא (בפירושו להגדה) אומר כאן רעיון נפלא: אם מובילים עבד ממקום למקום כפות באזיקים, בעצם אין לו דין של אדם שעושה פעולה, כי הוא כמו דומם, ואין לו שום שכר על מה שהגיע לאיזה מקום. גם יעקב אבינו היה ראוי לרדת למצרים כמו עבד כפות, שזו פעולה שלא שווה כלום, אבל הוא זכה לרדת "אנוס ע"פ הדיבור", כי הקב"ה ציוה עליו לרדת, א"כ כל פעולת הירידה הפכה עכשיו למצווה! על כל רגע ורגע שהוא נוסע למצרים, על כל פסיעה - יש לו עוד חלק לעוה"ב, כיון שהוא מקיים בזה מצוה. זה הבדל ממש כמו מחושך לאור!

למה לא הספיקה העבדות שלנו במצרים?

הרב ברעווה סיפר שלפני עשרות שנים, היה בישיבת פוניבז' איש זקן, צדיק תמים, בשם ר' יוסף שלמה זצ"ל. הוא היה מלמד בעיר מיר, ונשאר לבדו ממשפחה שלמה לאחר החורבן, והגיע לארצנו הקדושה. הרב מפוניבז' זצ"ל נתן לו חדר בפנימיה עד יומו האחרון, ובהיותו זקן מופלג הוא חשש שאם הוא ישב וילמד - הוא ירדם. הוא לא היה גבוה, אז עשו לו סטנדר קטן והיה עומד כל היום ומחזיק בסטנדר ולומד כדי לא להרדם. ופעם אחת

המשגיח הגאון הצדיק רבי מאיר חדש זצוק"ל סיפר לי כי פריחתה של ישיבת סלבודקא נגרמה על ידי חיזוק של התמדת התורה בערב פסח.

היה זה בתחילת דרכו של הסבא מסלבודקא זיע"א אשר קיבץ כמה בחורים באחד מבתי הכנסת של סלבודקא, והדריך אותם לגדלות בתורה ובעבודת ה'. והבחורים כמעט לא ידעו מיהו האברך שיש להם קשר עימו... לקראת חג הפסח נסע הסבא אל בני משפחתו שהיו בקלם.

לפני נסיעתו הוא דיבר דברי חיזוק בפני הבחורים ולמד איתם את דברי מרנא הגר"ח מוולאז'ין זיע"א (נפש החיים ד, יא) 'שהאמת בלתי שום ספק כלל, שאם היה העולם כולו מקצה עד קצהו פנוי ח"ו אף רגע אחת ממש מהעסק והתבוננות שלנו בתורה, כרגע היו נחריבים כל העולמות עלינום ותחתונם והיו לאפס ותהו חס ושלום, וכן שפעת אורם או מיעוט ח"ו, הכל רק כפי ענין ורוב עסקנו בה'. ועוררם הסבא זיע"א שכיוון שבערב פסח עסוקים כל ישראל בהכנות לחג הפסח ומועטים מאוד הלומדים, הרי שקיום העולם רופף. משום כך, ביקש מהבחורים, שיתאמצו במיוחד למצוא זמן בערב פסח ללמוד, כדי להוסיף קדושה אור ושפע בכל העולמות.

הסבא השאיר בידי הבחורים גלויה, ובקש מהם שיכתבו לו כמה שעות הם למדו בערב פסח, וישלחו לו את הגלויה לביתו בקלם. אחד מגלויות' אלו הגיעו לידי אחד מגאוני הדור שהתפעל מאד לראות שיש אברך שמחנך את תלמידיו שהלימוד שלהם מקיים את העולם! והוא החל לשלוח מאז תלמידים רבים ללמוד אצל הסבא זיע"א, ומאז פרוחה הישיבה.

יסוד גדול ועמוד חזק בתורתנו ובאמונתנו

התורה הקדושה ציוותה עלינו מצוות עשה ולא תעשה רבות במיוחד זכר ליציאת מצרים, וחייבה כרת לאוכל חמץ בפסח, ומי שאינו מקריב קרבן פסח. ועל זה כתב החינוך (מצוה כא): 'ואין מן התימה אם באו לנו מצוות רבות על זה, מצוות עשה ומצוות לא תעשה, כי הוא יסוד גדול ועמוד חזק בתורתנו ובאמונתנו. ועל כן אנו אומרים לעולם בברכותינו ובתפלותינו זכר ליציאת מצרים, לפי שהוא לנו אות ומופת גמור בחידוש העולם, וכי יש אלוה קדמון חפץ ויכול, פועל כל הנמצאות אל היש שהם עליו, ובידו לשנותם אל היש שיחפץ בכל זמן מן הזמנים, כמו שעשה במצרים ששינה טבעי העולם בשבילנו, ועשה לנו אותות מחודשים גדולים ועצומים, הלא זה משתק כל כופר בחידוש העולם, ומקיים האמונה בידיעת השם יתברך, וכי השגחתו ויכלתו בכללים ובפרטים כולם'.

קיום כל המצוות תלוי באמונה. הקב"ה העניק לנו את חג הפסח על מנת ששבוע שלם נשריש ונבסס בנו את יסודות האמונה, בידיעת ה' והשגחתו, ושלטתו המוחלטת בכל כוחות הבריאה. וככל שאנו זוכים שהאמונה שלנו שלימה יותר, הרי שדרגת קיום המצוות שלנו גבוהה יותר. ומי שאמונתו ברורה יותר, גם יעסוק בתורתו של בורא עולם בכל כוחו. והמאמין הגדול לא יראה את התפילה כמשא ולא יבקש להפטר הימנה, אלא ישמח על כך שזוכה לדבר ולשוש לפני בורא עולם הכל יכול שאין כמוהו. ואדם כזה יכסוף לקיים כל מצוה מתרי"ג המצוות, ויתאמץ להשלימה בשמחה.

ואמר 'חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים', ואולי אפשר לומר כונה נוספת בדברי חז"ל, שכאשר האדם עובר בעצמו חוויה מיוחדת והשפעה עליו גדולה הרבה יותר מאשר הוא שומע זאת מאחרים. ולכן חז"ל חייבו כל אחד ואחד מאיתנו להתבונן הרבה בנסי' יציאת מצרים שכל ישראל חוו אותם, ולקרב את עצמנו באופן שיציאת מצרים תהיה בנו ונהיה קרובים ככל האפשר לתחושה כאילו אנו עצמנו חווינו את יציאת מצרים, ולא נשאר ונסתפק רק בדרגה של שמיעת יציאת מצרים מאחרים.

המשגיח הקדוש רבינו יחזקאל לווינשטיין זצוק"ל אמר שהתורה ציוותה עלינו לאכול מצה שבעה ימים, כדי שנאכל את 'יציאת מצרים' שבעה ימים... בשבעת ימי חג הפסח עלינו להתבונן ולחזור ולהתבונן בניסים הגדולים שנעשו עימנו ביציאת מצרים, ולהחדיר ולמסוך בכוחות נפשנו את הידיעה הברורה על שלטונו המוחלט של הבורא יתברך בכל המציאות כולה, שה' שליט בכל, ובידו לחדש ולשנות את הטבע ככל שיחפץ ואין מעכב על ידו. ההתעלות הגדולה שנקבל בימי הפסח תשאיר בנו רושם עז כל השנה ונחזק זאת בכל פעם שנזכיר יציאת מצרים אפילו בקצרה.

לילה כיום יאיר - ליל השרשת האמונה

איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק לא): הגיע ליל יום טוב הפסח וקרא יצחק לעשו בנו הגדול ואמר: בני הלילה הזה העליונים אומרים שירה, הלילה הזה אוצרות טללים נפתחים, היום הזה ברכת טללים, עשה לי מטעמים, עד שאני חי אברככה, ורוח הקדש משיבה אותו ואומרת אל תלחם את לחם רע עין, הלך להביא ונתעכב שם, אמרה רבקה אל יעקב בני הלילה הזה אוצרות טללים נפתחים, הלילה הזה העליונים אומרים שירה, עשה מטעמים לאביך ויאכל עד שהוא בעודו חי יברכך והוא שהוא בקי בתורה פחד לבו על קללת אביו, אמרה לו אמו אם ברכה עליך ועל זרעך.

בזוהר הקדוש מרבה לחזק אותנו בשבח ובחובת סיפור יציאת מצרים

רוממות הזמנים

הג"ר
מרדכי
יפה

דברי חיזוק

בשמחה, ומי שזוכה עתיד הוא לשמוח עם השכינה לעתיד לבוא. וכשאנו מספרים הקב"ה כונס את הפמליה הקדושה שלו ובאים הם ומתחברים עם ישראל ומודים לו על הניסים והגבורות שעשה עימנו ומתווסף בכך כח וגבורה למעלה ומתעלה כבוד ה' בעולמות העליונים והתחתונים.

וכך תרגמו: מצוה אחר זו לספר בִּשְׂבַח יְצִיאַת מִצְרַיִם, שְׁהִיא חֻכָּה עַל בֶּן אָדָם לְדַבֵּר בִּשְׂבַח זֶה לְעוֹלָמִים. כִּךְ בְּאַרְנוֹ, כִּל אָדָם שְׂמַדְבֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם וּבְאוֹתוֹ סְפּוֹר שְׂמַח בְּשִׂמְחָה, עֵתִיד הוּא לְשִׂמְחָה בְּשִׂכְנָה בְּעוֹלָם הַבָּא שֶׁהוּא שְׂמִיחָת הַכֹּל, שֶׁהָרִי הוּא אָדָם שְׂשִׂמְחָה בְּאֶדְוָנוּ, וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂמַח בְּאוֹתוֹ סְפּוֹר.

בְּאוֹתָהּ שְׁעָה כּוֹנֵס הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְכֹל הַפְּמִלְיָא שְׁלוֹ, וְאָמַר לָהֶם: לְכוּ וְתִשְׁמְעוּ אֶת סְפּוֹר הַשְּׂבַח שְׁלֵי שְׂמִדְבָּרִים הַבְּנִים שְׁלֵי וְשִׂמְחִים בְּגִלְתִּי. אֲזַ כָּלִם מִתְכַּנְּסִים, וּבָאִים וּמִתְחַבְּרִים עִם יִשְׂרָאֵל, וְשׁוֹמְעִים סְפּוֹר הַשְּׂבַח שְׂשִׂמְחִים בְּחֻדוֹת גְּאֻלַּת אֶדְוָנָם. אֲזַ בָּאִים וּמוֹדִים לְקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל כָּל אוֹתָם נִסִּים וּגְבוּרוֹת, וּמוֹדִים לוֹ עַל הָעֵם הַקְדוֹשׁ שִׁישׁ לוֹ בְּאַרְץ שְׂשִׂמְחִים בְּשִׂמְחַת הַגְּאֻלָּה שֶׁל אֶדְוָנָם.

אֲזַ מִתְוַסֵּף לוֹ כֹּחַ וּגְבוּרָה לְמַעֲלָה, וְיִשְׂרָאֵל בְּאוֹתוֹ סְפּוֹר נוֹתֵנִים כֹּחַ לְרַבּוֹנָם, כְּמוֹ מֶלֶךְ שְׂמוֹסִיף כֹּחַ וּגְבוּרָה כְּשִׂמְשִׁבְחִים גְּבוּרָתוֹ וּמוֹדִים לוֹ, וְכָלִם פּוֹחֲדִים מִפְּנֵי, וּמִתְעַלָּה כְּבוֹדוֹ עַל כָּלִם. וְלִכֵּן יֵשׁ לְשִׂבְחָה וּלְדָבָר בְּסְפּוֹר זֶה כְּמוֹ שְׂנֶאֱמַר. כְּמוֹ זֶה חֻכָּה עַל בֶּן אָדָם לְדַבֵּר תָּמִיד לְפָנֵי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּלְפָרְסָם אֶת הַנֶּסֶם בְּכֹל אוֹתָם נִסִּים שְׂעָשָׂה.

וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה זֶה חֻכָּה, וְהָרִי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹדֵעַ הַכֹּל, כִּל מַה שֶּׁהִיא וְשִׁיחָה לְאַחֵר מִפֵּן, מִדּוּעַ פָּרְסוּם זֶה לְפָנָיו, עַל מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה, וְהוּא יוֹדֵעַ? אֲלָא וְדַאי צָרִיךְ אָדָם לְפָרְסָם אֶת הַנֶּסֶם וּלְדַבֵּר לְפָנָיו בְּכֹל מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה, מִשּׁוֹם שֶׁאוֹתָם דְּבָרִים עוֹלִים, וְכֹל הַפְּמִלְיָא שְׂלִמְעֵלָה מִתְכַּנְּסִת, וְרוֹאִים אוֹתָם וּמוֹדִים כָּלִם לְקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּמִתְעַלָּה כְּבוֹדוֹ עֲלֵיהֶם לְמַעֲלָה וּלְמַטָּה.

אֲמַמְרִי 'זִצּוּק"ל הַכ"מ, רִגִּיל הִיא לְהַזְכִּיר אֶת דְּבָרֵי הַמַּהְר"ל עַל הַהִנָּה וְהַעוֹנָה הַגְּדוֹלִים שֶׁהִתְעַנְּנוּ הַתְּנָאִים בְּסִיפּוֹר נִסִּי יְצִיאַת מִצְרַיִם עַד שֶׁלֹּא הִרְגִּישׁוּ כָּלִל צֶעַר מִחוּסֵר הַשִּׁינָה בְּלִילָה קְדוֹשָׁה (גְבוּרוֹת הַשֵּׁם פֶּרֶק נג): 'וכדי שלא יקשה לך איך היו מונעים את השינה מעיניהם ביום טוב, אמרו שלא היה צער להם כי מחבוב המצוה היה הזמן קצר להם מאוד, שלא הרגישו עד שעלה עמוד השחר, וכל כך היה הזמן קצר להם שלא היו סבורים שעלה עמוד השחר, ובאו תלמידיהם ואמרו כבר הגיע זמן קריאת שמע'.

קיום מצות סיפור יציאת מצרים מאיר ומזכך את נשמתנו להיות נעלים ומשובחים יותר, ומובטחים אנו אפילו בגלות הקשה והארוכה שאנו שרויים בה שכשאנו מספרים את סיפור יציאת מצרים לבנינו, אנו משרישים בלבבותם יראת ד', ושופע עלנו שפע אלוקי כמו בצאתנו ממצרים, ומסייעת בידנו לצאת ממ"ט שערי טומאה. ועיין בחת"ס (תורת משה דברים נד) שמשום כך הוזכרה בתורה נ' פעמים כנגד נ' שערי טומאה.

מו"ר מרן הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל היה מעורר את תלמידיו שראוי ונכון להתבונן, להבין ולהכיר את רוממות הלילה הזה. שאין בכל לילות השנה לילה כמו הלילה הזה - 'לילה כיום יאיר', ליל שימורים.

הקב"ה מחכה ללילה הזה ואנו מחכים לו, כי הוא ליל שימורים לדורות. המצוות שאנו מקיימים בלילה הזה רבו מספור, למצוות דאורייתא יש קצבה, והמצוות דרבנן רבות הן מאד. עלינו לברך 'שהחיינו' מתוך הודאה מרובה והכרת טובה מרובה לד' שזיכנו להגיע לזמן הגדול הזה.

צפיה לגאולה

בכל שנה בחודש ניסן עם ישראל מתמלא צפיה לזכות לגאולה השלימה, שיתקיים בנו בשנה זו מה שהבטיחו לנו חז"ל 'בניסן נגאלו ובניסן עתידים להיגאל'.

זכית להתלוות אל מו"ר מרן הגאון רבי שמואל אויערבאך זצוק"ל בערב פסח לתפילת מנחה ואמירת קרבן פסח בכותל המערבי. בדרך הוא סיפר שבשני ימים בשנה היה אפשר לשטוף את רצפת הכותל מדמעות, בערב יום הכיפורים ובערב פסח. אחד המלווים שאל אותו מדוע בכו בערב פסח... רבינו התפלל על שאלתו, והשיב לו שעלינו להתבונן בגדול כבוד ה' שהיה כשבית המקדש היה בנוי בתפארתו, כהנים בעבודתם מקריבים לכל ישראל בשלוש משמרות קרבן פסח, וקוראים הלל בדיצה ובחדווה. ודמעות הללו הם כיסופים לגילוי כבוד ה' בעולם כשם שהיה כשבית המקדש היה בנוי בתפארתו.

גם כאשר אנו זוכים לקיים את מצוות ליל הסדר, אנו מסימים בתפילה מעומק הלב, ובהתרגשות, לשנה הבאה בירושלים, ובדאי ליל שימורים זה הוא זמן מסוגל לתפילה זו.

מסופר כי 'אשרי עין ראתה' את מרן הגר"י קנייבסקי זצוק"ל שר בערגה ובדבקות בליל הסדר 'אדיר במלוכה' 'לך ה' המלוכה' באיזו דביקות היה ממליך את הקב"ה, וגם בשנותיו האחרונות ממש כשכוחותיו לא עמדו לו לשורר ולומר את ההגדה, עם כל זאת כשהגיע לשיר זה היה מתגבר כארי ושר בדביקות נפלאה ובעיניים דומעות.

ענין שבת הגדול

מצאנו סימן שלם **בשולחן ערוך** (סימן תל): 'שבת שלפני הפסח קוראין אותו שבת הגדול'. היום לא מקיימים את ההלכה הזו אלא במודעות וכדו'... אבל זה לא סתם כינוי, אלא סימן מפורש בשו"ע. ויש את דעת **התומים** שבדינים של חושן משפט אי אפשר לומר 'קים לי' נגד דעת השו"ע. ואמנם בדברי **הגר"א** נראה שאפשר לומר 'קים לי, מ"מ ודאי שדעת השו"ע היא יותר מסתם דעה... וכאן הוא פוסק שקוראים לשבת זו שבת הגדול.¹

ובאמת נאמרו בזה הרבה טעמים. ויש טעם ידוע, שהרי הצדוקים פירשו את "וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמִּקְרַת הַשָּׁבֹת" שמתחילים את ספירת העומר לאחר שבת בראשית. והנה **הרמב"ם** כתב על הצדוקים שהם טועים. אבל **המאירי** (יומא יט,ט) כתב שבאמת הם משבשים, ואפילו שוטים. שהרי אי אפשר ללמוד רק את התורה שבכתב בלי התורה שבעל פה, שעל זה הקב"ה כרת ברית. וכיון שאנו מתחילים לספור את ספירת העומר מפסח, לכן אנו קוראים לשבת שקודם לפסח 'שבת הגדול' לומר שזו 'שבת בראשית', ולהבדיל מפסח שהוא השבת שממנו מתחילים לספור את הספירה.² וזה נתגלה לנו על ידי התורה שבעל פה, ובלי זה אין שום הבנה בתורה שבכתב. והוא, ש"מִמִּקְרַת הַשָּׁבֹת" הוא בדוקא, מאחר שכל תכלית יציאת מצרים היא "תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹקִים עַל הָהָר הַזֶּה", ואין מציאות של יציאת מצרים בלי זה. וממילא זה כל הנקודה, שמיד ממחרת היו"ט של יציאת מצרים מתחילים בספירת העומר, ובהשתקקות הגדולה לזמן מתן תורתינו, ואת זה הצדוקים לא מבינים. ואצלם מתקבל, כי פסח ושבועות הם שני עניינים נפרדים, ומאבדים בזה את כל ה**לב** של ספירת העומר. ולכן כדי להפקיע מדעתם, אנו קוראים לדורות לשבת זו 'שבת הגדול' שזו השבת שמכוחה הכל.³

מדאורייתא בביטול בעלמא...

הנה בחמץ רואים דבר שלא מוצאים כל כך בשום מקום, שמדרבנן כל כך החמירו, שהרי יש הרבה חומרות בפסח, ומדאורייתא הרי בביטול בעלמא סגי. והראשונים האריכו מדוע מדרבנן צריך גם ביעור ולא מספיק ביטול, **והר"ן** מבאר כי אין דעתם של בני אדם שווה, ופעמים שאע"פ שיבטל בפיו אינו מבטל בליבו יפה.

ויש לבאר בזה, דהנה בכל המדרשים והזוהר, ומבואר כן בהרבה מקומות, שחמץ ושאור זה היצה"ר, 'שאור שבעיסה מעכב'. וכל ההבדל בין חמץ למצה הוא כחוט השערה, ההבדל בין ח' של חמץ לה' של מצה, והדברים ארוכים ואכמ"ל. אך בעצם זה המראה של כל היצר הרע'ס... אף רואים כאן כלל גדול שמדאורייתא ביטול בעלמא סגי, כי הכל בטל ומבוטל כעפרא דארעא! וכמו שאמר שלמה המלך "הֶבֶל הֶבְלִים הֶכַל הֶבֶל" אלא שחז"ל ראו שאין דעתו של כל אדם לבטל יפה, ולכן אמרו שצריך להיזהר מהיצר הרע בהרבה סייגים ואזהרות... אבל תמיד צריך לזכור ולהישאר עם היסוד של הדאורייתא, שהאדם צריך להשריש בליבו שהכל "הֶבֶל הֶבְלִים"! ומדאורייתא הוא בביטול בעלמא'.

אבל ודאי שהאדם לא יכול להסתפק בכלום וצריך שיהא לו תחליף, ואם האדם יודע שהתורה זה פי... וא"א להגדיר כמה... כי נצחיות אי אפשר להחליף, ואין לנצחיות הגדרה במספר, וכל המשלים לא יספיקו. לכן האדם משקיע את עצמו רק בתורה "כִּי אִם בְּתוֹרַת ה' הִפְצֹן" לא מספיק שגם בתורת ה' חפצו, אלא רק עם חפצו - "כִּי אִם" צריך להשריש בליבו שיהא ביטול גמור, ולא להסתפק באמריה בעלמא. ולעשות בדיקה וביעור, להטט בליבו לנקות את כל הדברים שמביאים היפך מזה. שיהא עול תורה בשמחה ובלב טהור ונקי, שכל החמץ והשאור שבעיסה יהא

בטל ומבוטל.

"וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמִּצְוֹת"

ובמצות מצה מצינו ב' ענינים, דבר ראשון

הוא הזהירות מהחמץ⁵, ואח"כ הוא המ'צה' שנעשה על ידי השמירה לשם 'מצה', וזה נעשה על ידי יגיעה וקנין של האדם. ומונח בזה גם לימוד בשבילנו בדרכי העבודה, שההתחלה היא הבריחה מהרע בחפזון... והזהירות מחמץ ומ'שאור שבעיסה', ואח"כ יש שלב של "מצה" על ידי השמירה! וזה בבחינת 'תורה דיליה' שעל ידי היגיעה קונה קנין בנפשו. ואף שהתייגע הרבה בזהירות מהחמץ ובעקירת הרע, לא די בזה! אלא מחויב לשמור על מה שכבר זכה, שלא יאבד ח"ו...⁶ 'קשה לקנותן ככלי זהב וקל לאבדן ככלי זכוכית'.

וממצות מצה למדו חז"ל מהפסוק "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמִּצְוֹת" כי 'מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה'. והיינו במצוה שכבר באה לידו, בדין שימור על מה שכבר השיג. שח"ו לא לשהות ולא להרפות, ורק להשקיע ולהרויח בזריזות את המצוה. וכמו שאמרנו, שעל ידי השמירה, וגם היגיעה לקנות את המעלות, עושה "קנין". ותמיד גדולי הדורות חיפשו כמה שיותר יגיעה ו"קנין". ו"קְרוֹב אֶלֶיךָ הַדָּבָר מֵאֵד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂתוֹ", ולא כתוב שזה קל... כי מה פתאום שזה יהיה קל, הרי האדם תמיד רוצה להרגיש שעשה משהו, ולא נח לו לקבל בחינם... וכל שכן ברוחניות. אבל כשמתייגע ועמל על ידי זה נהיה 'תורה דיליה' ואין לנו אושר גדול מזה?.

ענינו של פסח מצרים לעומת פסח דורות

הנה, בפסח יש הבדל בין פסח מצרים לבין פסח דורות. וחלוקין הם בהלכותיהן. כמו ששנו חכמים בלשון המשנה, מה בין פסח מצרים לפסח דורות וכו', וכן נתפרש **ברמב"ם** (סוף הלכות ק"פ) ע"ש. ומי בא בסוד ד'... וכבר כתב בספר "**נפש החיים**" הק' דטעמי מצוות עד תכליתם לא נתגלו וכו'.

אבל ממה שיש קצת להתבונן בזה, שפסח מצרים יסוד ענינו תחילת הגילוי של כלל ישראל, אשר יציאת מצרים זה כידוע הלידה של כלל ישראל. וכן שמענו מפי הגבורה, אנכי וגו' אשר הוצאתיך מארץ מצרים. וכידוע שישראל היו אז בשפל המדרגה, שקועים במ"ט שערי טומאה, וכמו שקטרגו המלאכים בעת קריעת ים סוף הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז. וגם במצרים, המקום שבו שחטו ואכלו את הפסח, היה מקום של תכלית הטומאה וריחוק מרוחניות. וכמבואר ברש"י שמשה רבינו היה יוצא מחוץ לעיר לתפילה לד'.

ולכן כלל ישראל, גם מבחינת דרגתם הרוחנית וגם מבחינת המקום, אולי ניתן להיאמר שלא היו כ"כ שייכים עוד לקרבן כ'קרבן דורות'. וכאשר הקב"ה חישב את הקץ והגיע זמן גאולתם, היו אז במצב של "זֶאת עֵרֶם וְעֶרְוָה" ושקועים כאמור בעומק הטומאה רח"ל. **ורבינו הגר"א** ז"ל מגלה לנו, שהקב"ה חשב מחשבות לטוב לנו, כי מה שיש בצד הטומאה והרע רח"ל, זה לעומת זה, זה רק עד שער מ"ט⁸, אבל אין לצד הטומאה והרע שער חמשים ח"ו. שזה יש רק בצד הקדושה, אשר הקב"ה יזכנו בזה בגאולת עולמים ועי"י יבוטל לגמרי הרע, ונגלה כבוד ד' ויהיה ד' אחד ושמו אחד, ולא יאמר עוד ח'י ד' אשר העלה וגו'.

ובזמן יציאת מצרים עוד לא נתבטל הרע לגמרי, והקב"ה בא לגאול אותנו, במצב אשר לא יוכלו להתממהה, וערומים מן המצוות, והקב"ה נתן להם מיד בתוך מצרים מצוה זו להקריב קרבן זבח פסח לד', בתוך המצב

רוממות המועדים

ענינא דיומא

רבנו הגדול מן ראש הישיבה בעל ה"דרכי שמואל" זיע"א

של שפל המדריגה. והיה צריך התחלה של עקירה מכח הרע, על ידי הקרבן שנאמר בו "מִשְׁכּוֹ וּקְחוּ לָכֶם", משכו ידיכם מעבודה זרה. ועי"ז להתקרב לד' יתברך, בעודם בתוך ערות הארץ, במצרים עצמה.

"וְאִכַּלְתֶּם אֹתוֹ בַּחֲפִזּוֹן"

מצינו דבר מיוחד בפסח מצרים שאכילתו בחפזון. וניתן בזה להבין קצת, משום שמצבם הרוחני של ישראל היה אז בשפל המדריגה, בבחינת שלא יכלו להתממהה, וכבר היו מוכרחים להבדל מטומאת מצרים, וכל מהות עבודת הקרבן היה לברוח בזריזות גדולה מתוך הטומאה, לצאת בלי להסתכל לאחור, לנתק את עצמם מהטומאה, כמ"ש עה"פ "מִשְׁכּוֹ וּקְחוּ לָכֶם", משכו ידיכם מעבודה זרה. וגם אולי לא היו ראויים לאכילה במתון וישוב הדעת והתבוננות, בעוד כח הרע חזק ומלחלח ח"ו, ולא היה להם רשות אלא לאכול בחפזון, כשם שעצם היציאה ממצרים היתה בבהילות ובחפזון.

ובדברי רבינו הגר"א ז"ל מבואר, דכח הרע רוצה לעשוק ח"ו מהשער החמשים של הקדושה, ואולי במצב ההוא של תחילת יסוד קדושת ישראל, אשר היה צריך להעלותם ברום המעלה, בהנהגה של חסדים גמורים לא לפי מעשיהם, היה חשש שכח הרע יתגבר ח"ו, ואנחנו לא זכינו לבינת נבונים...

וכדמבאר רבינו הרמב"ן בפירושו עה"ת, שהיציאה היתה בחפזון משום שעדיין היה כח הרע בעולם, ונחפזו לברוח מהרע וליכנס לטוב, אבל לעתיד לבוא בזמן תיקון העולם ולא יהא שום רע, אז אין צורך לחיפזון, ושלא יראה כבורח ח"ו, כדכתיב "כִּי לֹא בַּחֲפִזּוֹן תַּצְאוּ וְגו' ".

זמן אכילת הפסח

ובפסח דורות מצינו שמתחלק לשני זמנים, זמן שחיטת והקרבת הפסח, וזמן אכילת הפסח. ודלא ככל הקרבנות דכתיב 'בַּיּוֹם זִבְחֶכֶם יֵאָכֵל'. **והרמב"ן** עה"ת מבאר דעיקר מצות האכילה בקרבנות זה ביום הזביחה, ובקרבן פסח זמן האכילה בדוקא הוא ככלות יום הזביחה. ומי בא בסוד ד'...

ואולי דכל זה גם שיך לתחילת הדרך של "מִשְׁכּוֹ", לעזיבת הרע ולקריבת ד', וצריך בתחילה הקרבת הקרבן וזריקת הדם, לפני הלילה הזה אשר "כַּיּוֹם יָאִיר" ו"הָעֵם הַהֲלָכִים בַּחֹשֶׁךְ רָאוּ אוֹר גָּדוֹל" ורק אחרי יום הקרבת הקרבן, נטהרו ונהיו ראויים לאכילת קודש לפני ד' בלילה גדול זה. וכן לדורות, זמן ההקרבה לפני התקדש החג, אשר לא מצאנו כן בהקרבנות של שאר המועדים, אשר לעולם הקרבן בעיצומו של חג. והיינו, כי פסח דורות שורשו בקרבן פסח דמצרים, ולעולם מתחדש הכח לעקירה והתנערות מהרע לפני החג עצמו, כדי שיהיו ראויים להאור הגדול של ליל התקדש חג המצות?.

עיקר הקרבן - אכילתו

וכמו כן מצינו שמצוות האכילה בקרבן פסח תופס יותר מקום. והרמב"ם מונה אכילת קרבן פסח כמצוה בפני עצמה, מה שאין כן

באכילת שאר הקרבנות. ובזה פסח דורות יש בו ממהות פסח מצרים. ולכן פסח הבא בטומאה נאכל בטומאה, משא"כ בשאר קרבנות ציבור, שרק ההקרבה נדחית ולא האכילה. ועוד, שה**רמב"ם** פסק דמחשבת לשם חולין פוסל בקרבן פסח, משא"כ בשאר קרבנות, ומשום דהתורה הקפידה "וְאִמְרַתֶּם זִבַּח פֶּסַח הוּא לַה' ", והיינו משום דזה גופא שבא לאכילה, מעכב כאן המחשבה לשם קודש ולא לשם חולין [וכן מבאר **באור שמח**, דכיון דבא לאכילה, חשיב לשם חולין מינה דמחריב בה¹⁰]. ועוד, שבשאר קרבנות, אפילו אם נטמא הבשר, מקריבין את האימורין, משא"כ בפסח שצריך בשר לאכילה.

וביאור כל זה שמא י"ל, דגם בפסח דורות מונח בזה מן הפסח הראשון, שהיה בעודם בתחילת הבנין של כלל ישראל, וניתן יותר לאכילה הוא ובני ביתו והמנויים, ויש בזה בבחינת 'גדולה לגימה שמקרבת' וכו'. וגם הזבח במשפחה עם המנויים הוא להבדל מהעכו"ם ולהתיחד לעצמם באכילת קודש לד', ובזה היו שייכים יותר ל"מִשְׁכּוֹ" מן הרע, ולתחילת הכניסה לטוב ולקדושה, וכל זה הושרש גם לפסח דורות, לצאת מן הרע, ולהתרומם לדרגות הגבוהות.

פסח לְדוֹרוֹת...

וכשם שניסן הוא ראש וראשון לכל החדשים, כך פסח ראש וראשון לכל המועדים, וכלשון הפייט 'בראש כל מועדות נשאת פסח', שהוא יסוד כל העליה הרוחנית והיציאה לחירות עולם, ובלי זה אחתי עבדי וכו'. וזה הלידה והבנין של כלל ישראל. לכן ביציאת מצרים שהיא הבריאה של כלל ישראל היתה על ידי הקדוש ברוך הוא בעצמו, וכעין הבריאה הראשונה של האדם שנברא בידי הקב"ה בעצמו, כן הוא כאן "וַיַּעֲבֹרָתִי בְּאַרְץ מִצְרַיִם בַּלַּיְלָה הַזֶּה" - אני ולא שליח¹¹. **וגם** שורש צמיחת הגאולה האחרונה, נמצא כבר בגאולת מצרים, והוא שיך גם במיוחד לענין של התחלה של היציאה הראשונה, על ידי סיעתא דשמיא עצומה, מתוך תכלית השפלות, וכמש"נ לעיל¹². והבחינה הזאת מתעוררת גם בכל שנה, גם בזמן שאין לנו קרבן ואישים, שימי הפסח הם מסוגלים להתחיל את העליה מכל מצב רוחני שבו האדם נמצא. והוא זמן מיוחד שהאדם יכול להצליח בדברים שהכי קשים לו...

יו"ט - ערב פסח

וגם לדורות יום ערב פסח נקרא יו"ט בכל היום, משום הקרבן שאחרי חצות, וכמבואר בביאור **הגר"א** (או"ח סימן קלא ס"ד)¹³ וביותר מבואר בפני **יהושע** (ר"פ מקום שנהגו) שמכיון שמפורש בתורה והוזכר בפרשת המועדות נחשב יו"ט, שהרי בתחילת פרשת המעדות כתיב 'בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ בֵּין הָעֲרֶבֶת פֶּסַח לַה' ", וכיון שהתורה כותבת על יום י"ד "פֶּסַח לַה' " נכנס ממש בתוך פרשת המועדות, לפיכך יש מקומות שנהגו בו איסור מלאכה אף קודם חצות, וקדושתו כחול המועד שאסור במלאכה.¹⁴

ומש"כ הפני יהושע שזה כבר יו"ט ממש כחזה"מ, זה מחודש מאד. אבל עכ"פ התורה כוללת באלה מועדי ד', גם את יום ארבעה עשר, שזה כבר התחלה לחג המצות. וכאמור, שזה תחילת העבודה להשתייך לקבל את האורות הגדולים של החג.¹⁵ וכבר בשחיטת הפסח אומרין עליו הלל, וכן בזמן שאין קרבן, אומרים הלל בליל הפסח, או כולו או מקצתו.¹⁶

^[1] בסיום הש"ס המרכזי שהתקיים בשנת תשע"ב, אמר רבינו זיע"א כי לא ימלט גם מלהזכיר, שבעת שהיו ישראל במצרים, העם ההולכים בחושך בתוך טומאת מצרים, אמר להם הקב"ה "מִשְׁכּוֹ וּקְחוּ לָכֶם", לקחת את הקרבן פסח, העיקר היה "מִשְׁכּוֹ". ולצערינו היום נתרבו הכלים, ולא ראוי להזכיר את זה כלל, האינטרנט והסכנות שבו, אמנם דברי תורה מקודשים, וכשאדם שומע שיעור וכשאדם לומד הוא מתקדש, אך השיעור הוא לא מקוה שמטהר אם אדם לא מתרחק מהרע. וזה דבר פשוט שחובה לעורר להתרחק מהדבר הזה שעושה שמות נוראות ומחריב בתים, לשמור בשבעה עינים להתרחק מזה

^[2] א"ה, והורחב בזה בשבוע שעבר (פרשת ויקרא תש"פ) בענין הקרבנות להרמב"ם ולהרמב"ן, וביאר רבינו זיע"א כי בקרבן פסח ודאי שעיקרו כהרמב"ם שהוא לאפוקי מע"ז, והביא גם דברי האו"ש הנ"ל, ועיי"ש בארוכה

^[3] במקו"א אמר מרן רבינו זיע"א ואמר: אי אפשר שיציאת מצרים תהיה על ידי מלאך, כי הוא היה שוקע בעצמו בטומאת מ"ט... [והוא מהזוהר (ח"א קטז,ב)]. עוד אמר אז: מלילה זה יש לאדם כח להוליד את עצמו, ולבנות את עצמו מחדש, וכמו בראש השנה. וכך היה לשונו: הקב"ה מטפל בנו, אנו יצאנו ממש, והקב"ה חשב על כל אחד ואחד, שכל אחד מאיתנו היה צריך להשאר שם, והקב"ה הוציאו. וגם עכשיו הוא מוציא אותנו... הקב"ה מטפל בנו, וצריך שיתוף פעולה, גם לתת אמון, כמו אצל רופא...

^[4] א"ה, ביאור הדברים: דכשם שיציאת מצרים היתה מהפך מידי, מתוך עומק השפלות לרום המעלה, בחינת 'הָעֵם הַהֲלָכִים בַּחֹשֶׁךְ רָאוּ אוֹר גָּדוֹל", כך גם יהיה בגאולה העתידה

^[5] וז"ל הגר"א שם על הדין שחתן לא אומר כל היום תחנון: 'אף על פי שהחופה לאחר מנחה כמו בערב פסח שהוא יום טוב אף על פי ששחיטת פסחים אחר חצות מהרא"י, ובשנים האחרונות שמעתי מרבינו זיע"א את דברי הגר"א המפורשים בביאורו (יו"ד סימן שצט סק"ט) לגבי אבילות שביום י"ד מפסיקים אבילות משום ד'נראה דחשיב כמו מועד דקרא חשבו בתוך המועדים, וכן מדמי בגמרא פרק ד' דפסחים (נהב) ובפרק ב' דמועד קטן'. ואמר לי אחד הת"ח שליט"א כי לפני כמה שנים כששמע מרבינו זיע"א בהזכירו את דברי הגר"א באו"ח, ניגש אליו לאחמ"כ והזכיר לו כי יש את דברי הגר"א היותר מפורשים ביו"ד, ואמר לו רבינו זיע"א: ייש"כ שהחזרת לי אבידתי...

^[6] א"ה, במקו"א נתבאר לנו מדברי רבינו זיע"א כי י"ל שזהו המקור גם לדברי הרמב"ן (ויקרא כג,לו) שימי הספירה אלו הם כחולו של מועד והמשך של ימי הפסח, שימי הספירה מוזכרים בתוך פרשת המועדות ונקראים מוֹעֲדֵי ה', ומכאן שזה חלק מהמועד

^[7] א"ה, כונת הדברים: שראמור לעיל שיעיקר הקרבן פסח הוא בחינת "מִשְׁכּוֹ" ידיכם מע"ז, והכח הזה חוזר ומתעורר בכל שנה, וזו בחינת היום טוב' של ערב פסח, וההכנה לאור של "לַיְלָה כַּיּוֹם יָאִיר".

^[8] א"ה, נראה מדברי מרן רבינו זיע"א, שההלל של ליל יו"ט שיך להקרבת הפסח, וצריך ביורר

ומבואר שבלי פסח יש השפעה של "ראו אור גדול", והיינו "לילה פיוס יאיר" וכמו שביאר רבנו הגר"א ז"ל ב"מה נשתנה הלילה הזה", שכל המצוות מצוותם בדרך כלל ב"יום" כמו שופר בר"ה וד' מינים שמצוות ביום. אך בפסח כבר בהכנס הלילה "פיוס יאיר". ואפילו בשבת קודש אין את העניין הזה, אלא רק מי שזוכה אחרי ערבית ושחרית ומוסף ומנחה מגיע ליתור. אבל בפסח זה בדילוג בבת אחת למציאות הכי גבוהה. ואחר כך האור הזה נעלם, ובימי הספירה צריכים להגיע בכוחות עצמינו בעמל ויגיעה.¹⁷

זמן מיוחד לעול מלכות שמים

הנה, גם אז ביציאת מצרים ב'דור דעה', יצא כל אחד ממצרים כפי הכנת ליבו, וטהרת אמונתו. ואם כשזה היה בגלוי כך, על אחת כמה וכמה אצלנו שזה בהסתר, וההשפעה כל שנה חוזרת רק למי שמכין את עצמו! ומי שחי את הדברים הקב"ה מוליכו, והבא ליטרה מסייעין בידו'.
ומיד ביו"ט ראשון של פסח, צריך להתחיל מיד את ההליכה להר סיני, כי אין שום תכלית במצה, רק ה"למעשה" - קבלת עול תורה! וגם אז כשזה היה בגלוי, כל אחד ואחד היה כפי הכנת ליבו, לפי דרגת ה'מצה'דיק' שבו, כך עמד בהר סיני. ועיקר היציאה הוא בשביל "תעבדון את האלקים על הָהָר הַזֶּה", ואף פרעה היה צריך לשמוע רק את זאת כמו שאמרנו. ועבודתנו היא לקבל עול מלכות שמים שבזה מונח החירות האמיתית.¹⁸
ובמשנה בברכות (פ"ב מ"ה) איתא שרבן גמליאל קרא קריאת שמע אף כשהיה אונן, ואמר לתלמידיו: 'איני שומע לכם לבטל ממני מלכות שמים אפילו שעה אחת'. והרי אין לנו השגה ברבן גמליאל, ובדאי היה בעול כל הזמן, והוא עדיין היה צריך כל כך את הקריאת שמע... ועכשיו זה הזמן באופן מיוחד לחיות את זה שאנו עבדי ה'. ואחרי זמן מיוחד זה שאנו חיים את ה'עול מלכות שמים', מספיק ב' פעמים קריאת שמע כל יום!

מקימי מעפר דל

ובהלל אנו אומרים 'מקימי מעפר דל מאשפת ירים אביון'. ומבאר רבינו הגר"א ש"דל" היינו מן המצוות, ו"מאשפת" היינו שמשוקץ בתאוות רעות ח"ו, ואם הוא "אביון" שתאב לצאת מזה, הקב"ה מוציאו ומרימו עד 'להושיבי עם נדיבים' דהיינו האבות הקדושים. אלא שזה תלוי במדת רצונו ותשוקתו. וכמו שחייבו אותנו חז"ל בתנא דבי אליהו, 'חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אברהם יצחק ויעקב', ומדוקדק מה שאמרנו 'חייב' ולא צריך או אפשר. והיינו שיש לנו שייכות טבעית לאבות הקדושים, בגדר טבע הבן ששייך לטבע האב, וימים אלו שהקב"ה קיים בנו, "העם ההלכים בחשך ראו אור גדול", מיוחדים יותר להתרומם מדרגת "מאשפת" לדרגת "נדיבי עמו", לדרגת האבות הק'.

שבכל דור ודור

אבותינו, ולא אבותינו בלבד וכו', היו במצרים בתוך כור הברזל. ויציאת מצרים כידוע היא בבחינת לידה ויציאה לחיי עולם, וכשם שתחית המתים זה על ידי שיש כל הזמן 'עצם הלוז' וה'בלא דגרמי', שזה שורש התחיה, כי אין כל חדש וכו', כך בתוככי חשכת מצרים, לוז שדרת החיים היו שבט לוי, אשר מעולם לא עבדו עבודה זרה, והם היו בני חורין גם בתוככי מצרים. אלא מצד השתייכותם והתחברותם לכלל ישראל, השתייכו גם כן באיזה בחינה לגלות מצרים, ומהם שורש היציאה לחירות עולם לכל ישראל. וכן לדורות, כמו שקבע הרמב"ם דבריו ברוח קדשו, ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מבאי עולם אשר נדבה רוחו אותו וכו' להבדל וכו'.

לדעה את ד' והלך ישר כמו שעשה האלקים וכו' הרי זה נתקדש קדש קדשים, ויהיה ד' חלקו ונחלתו לעולם וכו'. ואנחנו בעוה"ר בחשכת הגלות, בשלטון הערב רב, ד' יצילנו, ההצלה האמיתית הם בני התורה הנמצאים בהיכלי התורה, בני שבט לוי כעין בני הנביאים, המתלמדים ומגיעים להיות בכלל שבט לוי. וכשם שבמצרים שבט לוי כלל וכלל לא התקרב למצרים, משום כך המצרים לא יכלו לשלוט עליהם כלל. כך אנו צריכים להזהר מכל משמר על בני התורה והיכלי התורה, לבל יבוא בתוכם שום מגע זר.¹⁹

וכבר השרישונו רבותינו הקדושים זיע"א, אשר דברי הרמב"ם הק' אשר צריך כל אחד ואחד להתרחק ממקומות המשובשים בדעות וכו' וליקל למדבריות וכו'. אשר בדורותינו אנו, היינו להסתופף בצילא דמהימנותא דהישיבות והכוללים, ואין לנו שיוור אלא התורה הזאת, ואין ישראל נגאלים אלא בזכות תורה שבעל פה. והיינו העמל והיגיעה בתורה כמבואר במדרש תנחומא פרשת נח, אשר כל העמל זה על תורה שבעל פה.

השפעת ימי הפסח

צריך לדעת שעם ישראל זה גוף אחד כידוע... ואם יש 'אחים טועים' החיסרון בנו. סיפרו לי לפני הרבה שנים שהיה 'סקר' בארה"ב במה היהודים הכי רחוקים יש להם שייכות ליהדות, וחשבו בתחילה שיוהכ"פ זה הזמן שהם הכי שייכים, והתברר שליל הסדר זה הזמן שאפילו הרחוקים ביותר שמופקעים לגמרי רח"ל מקיימים את זה, וזה מוסר השכל גדול שבשילנו מדוע דווקא ליל הסדר.

מעשה שהיה ברפוא מסור מאוד [איני רוצה להזכיר את שמו] שהיה מופקע מיהדות לגמרי רח"ל, היה ידוע שאין לו שייכות לא לשבת ולא לשום דבר, וסיפר לי יהודי שהיה אצלו בערב פסח, והרפוא אמר לבני ביתו משהו בענייני פסח, ושאל אותו אותו יהודי, מה השייכות שלו לפסח, נאנח ואמר לו, מה אני יכול לעשות, אני נזכר מפחד הנורא שהיה בבית אצל אמי ואני לא יכול להתגבר... אני מנסה להשתחרר מזה וזה לא הולך. המעשה הזה עשה לי רושם נורא, הרי אם הוא היה רואה אותו דבר בשבת, בלימוד תורה, ובכל דבר אחר, הכל היה אצלו כך! כל אחד כמה שיהיה רחוק, אבל מה שנחרט מהבית כדבר נורא זה נשאר, וזה מחייב אותנו...
בדאי שכל ההשפעה סביב, כל מצבם של האחים תועים' תלוי בנו, אם אנחנו נתחזק באהבת תורה ובעמלה ובקדושת שבת קודש, בדאי זה ישפיע ויפעל גם על המעגלים הרחוקים יותר, כי כפי שאמרנו, כלל ישראל הם חטיבה אחת, וכל חיזוק שלנו, כל התעלות ודקדוק שלנו, משפיע הלאה והלאה.

ידועים דברי החת"ס בדרשותיו לבאר למה 'ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפני' שגם את המתים דנים כל שנה שאם אדם עשה איזה קולות ואחרים הושפעו מזה, דבר זה יכול להתגלגל הרבה דורות והכל נטבע ממנו, וק"ו במידה טובה.²⁰

שנוכה שהתקיים בנו, ושתתקיים התורה בנו, ואם נהיה שלמים, ודאי שזה ישפיע לרחוקים 'וישמעו רחוקים ויבואו ויתנו לך כתר מלוכה'. וזה המגן הכי גדול נגד המקטרגים והמפריעים. ונזכה ל"מלאה הארץ דעה את ה'", הדעת האמיתית, שלימות הדעת, 'דעת חסרת מה קנית' דדא ביה כוליה ביה, וזה היה מעלתם של דור מקבלי התורה, דור של משה רבנו ודור דעה שמשה היה בחמת הדעת.

ונזכה לשמוע את התורה מהקב"ה בכבודו ובעצמו "ישקני מנשיקות פיהו" שיגיע הזמן במהרה בימינו, ויתן ד' ויקוים בנו בקרוב "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונגלה כבוד ד', ונאכל מן הזבחים ומן הפסחים, ונזכה לישועת עולמים אכ"י.

17. בשנת תשע"ה אמר מרן רבינו זיע"א: 'שנה שעברה יצאנו ממצרים, השנה צריך לצאת יותר...'

18. במעמד הקבלת פני רבו עורר פעם רבינו זיע"א כי ידוע מחז"ל וכל הספרים מאריכים בזה, על משמעות העניין של ביטול חמץ, שהוא ביטול הרע. והנה חג הפסח זמן חירותנו, הוא חג הראשון של תחילת כלל ישראל בשעה שיצאו מגלות מצרים, וא"כ אפשר שזו גם סברא להבין מה ששואל החינוך על חיוב נשים בזכירת וסיפור יצי"מ, אף שזה מצות עשה שזומן גרמא, דמאחר וכלול בגאולה של יציאת מצרים עיקרי הקבלת עול, כאשר נכנסו למציאות של כלל ישראל בשעה שיצאו ממצרים, כהנה לקראת קבלת התורה, וזה הוא השורש של כלל ישראל, וכלשון הפסוק: "תעבדון את האלקים על הָהָר הַזֶּה", הרי שזה התכלית של יציאת מצרים, וזה השורש של כלל ישראל. ומזה למדים איך להשביט את הרע, את היצר הרע, ומדאורייתא בביטול בעלמא סגי, ולכן אף נשים חייבות בזה.

19. בשנים האחרונות הרבה רבינו זיע"א לחזור על דברים אלו ובתוספת נופך שיציאת מצרים זה הזמן של לידת כלל ישראל, וזו מציאות קשה מאוד כמבואר בחז"ל בכמה מקומות במטבע הלשון של חז"ל, שנתנו דוגמא לקושי גדול שהוא 'קריעת ים סוף', והיה אז קטרוג גדול של מלאכי השרת - 'אמר, הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה'. ולכן כמו שבתחית המתים יש את 'עצם הלוז' בשדרו של אדם, שהיה היסוד שממנו הוא קם לתחיה, כך גם ביציאת מצרים, כלל ישראל היו זקוקים ליסוד שממנו באה הלידה והתחיה מחדש. והיסוד היה שבט לוי שלא היו בהם עובדי עבודה זרה, הם היו 'עצם הלוז' של כלל ישראל. ואם מבטלים את 'עצם הלוז' של שבט לוי בדורנו, הם לומדי התורה, זו עקירת הדת! וזה שאנו אומרים בליל הסדר 'והיא שעמדה לאבותינו ולנו, שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותנו, אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו והקב"ה מצילנו מיידם', ויהי רצון שהשנה נוכל לומר ולהרגיש בחוש 'והקב"ה מצילנו מיידם'. ובפרט עתה כאשר קמים עלינו בגזירות קשות, הכל תלוי בנו, שנהיה במצב שנוכל לומר 'עצמו עצה ותפיר דברו דבר ואל יקום פי עמנו א-ל', והקב"ה יהיה איתנו על ידי שאנחנו נתאמץ ונתחזק בלימוד התורה ובתפילה.

20. א"ה, ועוד הוסיף מרן רבינו זיע"א ואמר: החת"ס שם כותב שמפני זה המתים מצטרפים לתפילות, כי הם רוצים שהוא ישוב בתשובה כיון שצריכים זכויות, ומוסיף החת"ס: כמו שרואים בחוש... החת"ס ראה את זה, ולנו אין כל השגה בגדלות החת"ס!